

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนากระบวนการพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552
2. แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552
3. ขั้นตอนการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ
4. เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558
5. แนวปฏิบัติในการนำเสนอหลักสูตรระดับอุดมศึกษาต่อสกอ.
6. การพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
7. การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา
8. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร
9. แนวคิดเกี่ยวกับแบบจำลอง (Model)
10. การตรวจสอบโดยวิธีสัมมนากลุ่มอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
12. กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2552 : ออนไลน์) ได้อธิบายเกี่ยวกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติไว้ดังนี้

1. สาระสำคัญของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ
  - 1.1 ความหมายและหลักการ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF : HEd) หมายถึง กรอบที่แสดงระบบคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ ประกอบด้วยระดับคุณวุฒิ ความเชื่อมโยงต่อเนื่องจากคุณวุฒิระดับหนึ่งไปสู่ระดับที่สูงขึ้น เพื่อ เป็น “เครื่องมือในการนำนโยบายที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาของชาติในส่วนของมาตรฐานการอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม มุ่งเน้นเป้าหมายการจัด

การศึกษาที่ผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) ของนักศึกษา ซึ่งเป็นการประกันคุณภาพบัณฑิตที่ได้รับคุณวุฒิแต่ละคุณวุฒิและสื่อสารให้สังคมชุมชนรวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศเข้าใจได้ตรงกันและเชื่อมั่นถึงผลการเรียนรู้ที่บัณฑิตได้รับการพัฒนาว่ามีมาตรฐานที่สามารถเทียบเคียงกันได้กับสถาบันอุดมศึกษาที่ดีทั้งในและต่างประเทศ” โดยมีหลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1.1.1 ยึดหลักความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตลอดจนมาตรฐานการศึกษาของชาติและมาตรฐานการอุดมศึกษาโดยมุ่งเน้นให้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติเป็นเครื่องมือในการนำแนวนโยบายการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการวัดการศึกษาตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาของชาติ และมาตรฐานการอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.1.2 มุ่งเน้นมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต ซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำเชิงคุณภาพเพื่อประกันคุณภาพบัณฑิตและสื่อสารให้หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจและมั่นใจถึงกระบวนการผลิตบัณฑิตโดยเริ่มที่ผลผลิตและผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา

1.1.3 มุ่งประมวลกฎเกณฑ์และประกาศต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการไว้แล้วเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเข้าไว้ด้วยกัน และเชื่อมโยงให้เป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งอธิบายให้ผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจอย่างชัดเจน เกี่ยวกับความหมาย ความมีมาตรฐานในการจัดการศึกษาของคุณวุฒิหรือปริญญาในระดับต่าง ๆ

1.1.4 มุ่งให้คุณวุฒิหรือปริญญาของสถาบันอุดมศึกษาใด ๆ ของประเทศไทย เป็นที่ยอมรับและเทียบเคียงได้กับสถาบันอุดมศึกษาที่ดีทั้งในและต่างประเทศ

จากสาระเกี่ยวกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ดังได้กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่ากรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ เป็นกรอบที่แสดงระบบคุณวุฒิ การศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศเพื่อนำนโยบายในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติใน ส่วนของมาตรฐานการอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม เน้นการจัดการศึกษาที่ผลการเรียนรู้ของนักศึกษา โดยมีหลักการสำคัญ ได้แก่ 1) ยึดหลักความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตลอดจนมาตรฐานการศึกษาของชาติและมาตรฐานการอุดมศึกษา 2) มุ่งเน้นมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต (Learning Outcomes) 3) ประมวลกฎเกณฑ์และประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 4) ให้คุณวุฒิหรือปริญญาของสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยเป็นที่ยอมรับและเทียบเคียงได้กับสถาบันอุดมศึกษาที่ดีทั้งในและต่างประเทศ

1.2 โครงสร้างและองค์ประกอบ

1.2.1 ระดับคุณวุฒิ (Levels of Qualifications) แสดงถึงการเพิ่มขึ้นของระดับสติปัญญาที่ต้องการ และความซับซ้อนของการเรียนรู้ที่คาดหวัง เพราะเป็นพื้นฐานความรู้ความสามารถที่สำคัญในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย

ระดับที่ 1	อนุปริญญา (3 ปี)
ระดับที่ 2	ปริญญาตรี
ระดับที่ 3	ประกาศนียบัตรบัณฑิต
ระดับที่ 4	ปริญญาโท
ระดับที่ 5	ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง
ระดับที่ 6	ปริญญาเอก

1.2.2 การเรียนรู้และมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้บัณฑิตมีอย่างน้อย 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม (Ethics and Moral) หมายถึง การพัฒนานิสัยในการประพฤติอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมและด้วยความรับผิดชอบทั้งในส่วนตัวและส่วนรวมความสามารถในการปรับวิถีชีวิตในความขัดแย้งทางค่านิยมการพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตนตามศีลธรรมทั้งในเรื่องส่วนตัวละสังคม

มาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม ใช้กับนักศึกษาทุกคน แม้ว่าบางสาขา/สาขาวิชานักศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาเป็นการเฉพาะเช่นจรรยาบรรณของแพทย์ นักบัญชีและนักกฎหมาย เป็นต้น

2) ด้านความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจการนึกคิดและการนำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์และจำแนกข้อเท็จจริงในหลักการทฤษฎีตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้

3) ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และใช้ความรู้ความเข้าใจแนวคิดหลักการทฤษฎีและกระบวนการต่าง ๆ ในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน

มาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านความรู้และด้านทักษะทางปัญญา จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับสาขา/สาขาวิชาที่เรียนซึ่งต้องระบุนรายละเอียดของความรู้และทักษะของสาขา/สาขาวิชาที่เหมาะสมกับระดับคุณวุฒิไว้ในรายละเอียดหลักสูตรและรายละเอียดรายวิชา

4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility) หมายถึง ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มการแสดงถึงภาวะผู้นำความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมความสามารถในการวางแผนและรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง

มาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มุ่งหวังให้นักศึกษาทุกคนไม่ว่าจะเป็นระดับคุณวุฒิสถา/สาขาวิชาใดต้องบรรลุมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านนี้

5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical Analysis, Communication and Information Technology Skills) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์เชิงตัวเลขความสามารถในการใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์และสถิติความสามารถในการสื่อสารทั้งการพูดการเขียนและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

มาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มุ่งหวังให้นักศึกษาทุกคนไม่ว่าจะเป็นระดับคุณวุฒิสถา/สาขาวิชาใดต้องบรรลุมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านนี้แต่สำหรับนักศึกษาที่เรียนในสาขา/สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับมาตรฐานผลการเรียนรู้นี้ จะต้องเน้นให้มีความชำนาญมากกว่านักศึกษาสาขา/สาขาวิชาอื่น ๆ เช่นนักศึกษาที่เรียนสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ จะต้องมีความชำนาญและทักษะตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านความรู้และด้านทักษะทางปัญญาเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

จากสาระเกี่ยวกับโครงสร้างและองค์ประกอบตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ดังได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่าระดับคุณวุฒิจะแสดงถึงการเพิ่มขึ้นของระดับสติปัญญาและความซับซ้อนของการเรียนรู้ที่คาดหวัง ทั้ง 6 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับอนุปริญญา 2) ปริญญาตรี 3) ประกาศนียบัตรบัณฑิต 4) ปริญญาโท 5) ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง 6) ปริญญาเอก สำหรับการเรียนรู้และมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้บัณฑิตมีอย่างน้อย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมาตรฐานผลการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้านเป็นมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิตทุกคนในระดับคุณวุฒิ

1.3 คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของแต่ละคุณวุฒิ

1.3.1 ระดับปริญญาตรี ผู้สำเร็จการศึกษาจะมีความรู้ความสามารถอย่างน้อยต่อไปนี้

1) ความรู้ที่ครอบคลุมสอดคล้อง และเป็นระบบในสาขา/สาขาวิชาที่ศึกษาตลอดถึงความเข้าใจในทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง

2) ความสามารถที่จะตรวจสอบปัญหาที่ซับซ้อนและพัฒนาแนวทางการแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์จากความเข้าใจที่ลึกซึ้งของตนเองและความรู้จากสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องโดยอาศัยคำแนะนำแต่เพียงเล็กน้อย

3) ความสามารถในการค้นหา การใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์และสถิติที่เหมาะสมในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ตลอดจนการเลือกใช้กลไกที่เหมาะสมในการสื่อสารผลการวิเคราะห์ต่อผู้รับข้อมูลข่าวสารกลุ่มต่าง ๆ

4) ในกรณีของหลักสูตรวิชาชีพ สิ่งสำคัญคือ ความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพในวิชาชีพนั้น ๆ

5) ในกรณีของหลักสูตรวิชาการที่ไม่มุ่งเน้นการปฏิบัติในวิชาชีพ สิ่งสำคัญคือความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในผลงานวิจัยต่าง ๆ ในสาขา/สาขาวิชานั้น ความสามารถในการแปลความหมาย การวิเคราะห์และประเมินความสำคัญของการวิจัยในการขยายองค์ความรู้ในสาขา/สาขาวิชา

โดยมีคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ดังนี้

1) มีความคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหา และข้อโต้แย้งทั้งในสถานการณ์ส่วนบุคคลและของกลุ่ม โดยการแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในการแสวงหาทางเลือกใหม่ที่เหมาะสมไปปฏิบัติได้

2) สามารถประยุกต์ความเข้าใจอันถ่องแท้ในทฤษฎีและระเบียบวิธีการศึกษาค้นคว้าในสาขาวิชาของตนเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและข้อโต้แย้งในสถานการณ์อื่น ๆ

3) สามารถพิจารณาแสวงหาและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาทางวิชาการหรือวิชาชีพ โดยยอมรับข้อจำกัดของธรรมชาติของความรู้ในสาขาวิชาของตน

4) มีส่วนร่วมในการติดตามพัฒนาการในศาสตร์ของตนให้ทันสมัย และเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจของตนอยู่เสมอ

5) มีจริยธรรมและความรับผิดชอบสูงทั้งในบริบททางวิชาการ ในวิชาชีพ และชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

1.3.2 ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต ผู้สำเร็จการศึกษาจะมีความรู้ความสามารถอย่างน้อยต่อไปนี้

1) ความรู้ระดับสูงในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติและมีประสบการณ์ในสาขาวิชาทั้งด้านวิชาการหรือวิชาชีพเป็นอย่างมาก

2) ความสามารถในการประยุกต์ทฤษฎีและการปฏิบัติได้อย่างสร้างสรรค์ในการวางแผนและการวิจัยด้วยความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งทั้งจากภายในและภายนอกสาขาวิชา

3) ความสามารถในการเลือกใช้เทคนิคต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์และเทคนิคเชิงวิเคราะห์อื่น ๆ ในการค้นคว้าและรายงานผลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนเสนอแนะความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ด้วยปากเปล่า ด้วยการเขียน และการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อสื่อสารกับผู้ฟังกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มวิชาการ กลุ่มวิชาชีพและชุมชน

4) ความสามารถทางวิชาชีพในระดับสูงเพื่อรับภาระความรับผิดชอบในหน้าที่การงานและการประกอบวิชาชีพ

โดยมีคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ดังนี้

1) สามารถนำความรู้ในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติทั้งในและนอกสาขาวิชามาประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในการแสดงความคิดเห็นประเด็นปัญหาใหม่ ๆ

2) แสดงออกซึ่งภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการริเริ่มดำเนินการเรื่องสำคัญ ๆ ในที่ทำงาน และในชุมชนโดยคำนึงถึงผู้อื่น โดยสอดคล้องกับค่านิยมและหลักแห่งจริยธรรม

3) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในทางบวกต่อผู้อื่น และมีภาวะผู้นำในการดำรงชีวิตในวงวิชาชีพและชุมชน

4) มีส่วนร่วมและช่วยในการริเริ่มวางแผนให้ผู้อื่น เพื่อให้ผู้คนเหล่านั้นมีพัฒนาการที่ทันต่อความก้าวหน้าในสาขาวิชาชีพของตน

1.3.3 ระดับปริญญาโท ผู้สำเร็จการศึกษาจะมีความรู้ความสามารถอย่างน้อยต่อไปนี้

1) ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในทฤษฎีผลการวิจัยและพัฒนาการล่าสุดในระดับแนวหน้าทางวิชาการหรือการปฏิบัติในวิชาชีพ และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเหล่านี้ต่อองค์ความรู้ในสาขาวิชา

2) ความรอบรู้และความสามารถในการใช้เทคนิคการวิจัย เพื่อศึกษาค้นคว้าในระดับสูงเพื่อใช้ในวิชาการหรือการปฏิบัติทางวิชาชีพ และจะใช้เทคนิคเหล่านี้ในการดำเนินการวิจัยที่สำคัญหรือทำโครงการค้นคว้าในวิชาชีพ

3) ความสามารถในการสังเคราะห์และประยุกต์ใช้ผลของการวิจัย และพัฒนาการใหม่ ๆ ในการปฏิบัติทางวิชาชีพ ในการวิเคราะห์พัฒนาและทดสอบสมมติฐานตลอดถึงการเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

4) ความสามารถในการสื่อถึงผลการศึกษาค้นคว้าและการวิจัย โดยการเผยแพร่ในรูปแบบของสื่อต่าง ๆ ต่อกลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และบุคคลอื่น ๆ ในชุมชน

โดยมีคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าปัญหาทางวิชาการหรือวิชาชีพที่ซับซ้อนอย่างสม่ำเสมอ สามารถแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้วยดุลยพินิจที่เหมาะสม และใช้ทักษะเหล่านี้ได้ในสถานการณ์ที่จำเป็นได้แม้ไม่มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหานั้น ๆ

2) สามารถแสดงออกอย่างเป็นอิสระในการจัดการและแก้ไขปัญหาทั้งที่คาดการณ์ได้และคาดการณ์ไม่ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในกลุ่มได้อย่างเหมาะสม

3) ติดตามและกระตือรือร้นในการสนับสนุนให้ผู้อื่นรู้จักประยุกต์ใช้ดุลยพินิจอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรมอันเหมาะสมในการดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาที่ยุ่งยาก ซับซ้อนและละเอียดอ่อน ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางค่านิยม

4) มีความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และมีภาวะผู้นำในการให้โอกาสและสนับสนุนผู้อื่นให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

1.3.4 ระดับปริญญาเอก ผู้สำเร็จการศึกษาจะมีความรู้ความสามารถอย่างน้อยต่อไปนี้

1) ความเข้าใจอันถ่องแท้ในองค์ความรู้ระดับสูงและการวิจัยในสาขาวิชาการหรือวิชาชีพ

2) ความคุ้นเคยกับประเด็นปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในระดับแนวหน้าของสาขาวิชาการหรือวิชาชีพ รวมทั้งความท้าทายของประเด็นปัญหาเหล่านั้นต่อการปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบัน และต่อข้อสรุปที่เป็นที่ยอมรับกันอยู่แล้ว

3) การศึกษาค้นคว้าระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับการสังเคราะห์ทฤษฎีและการวิจัยในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสร้างองค์ความรู้และแปลความหมายขององค์ความรู้ใหม่ทางการวิจัยที่มีลักษณะสร้างสรรค์โดยเฉพาะ หรือการใช้ทฤษฎีและการวิจัยที่ก่อให้เกิดคุณประโยชน์ที่สำคัญต่อการปฏิบัติในวิชาชีพ

4) ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเทคนิคการวิจัยที่สามารถประยุกต์ใช้ในสาขาวิชาที่ศึกษา

5) ความสามารถในการรวบรวมผลการวิจัยจากวิทยานิพนธ์หรือจากรายงานผลของโครงการและจากสิ่งตีพิมพ์หรือสื่อต่าง ๆ ที่อ้างอิงได้ในวงวิชาการหรือวิชาชีพ โดยมีคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ดังนี้

1) สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ระดับสูงและ/หรือความเข้าใจในวิชาชีพ เพื่อพัฒนาความรู้และการปฏิบัติในสาขาวิชาชีพของตนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น และให้การสนับสนุนอย่างเต็มกำลังเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจและกลยุทธ์ใหม่ ๆ

2) สามารถแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในสาขาวิชาของตนในการแก้ไขปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้น รวมทั้งแสดงความคิดเห็นและข้อสรุปต่อกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มที่ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) สามารถจัดการกับปัญหาทางจริยธรรมที่ซับซ้อนในบริบทของวิชาการหรือวิชาชีพได้มั่นคงและรวดเร็ว มีความคิดริเริ่มในการหาทางเลือกที่เหมาะสม เพื่อแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อชุมชน

จากสาระเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของแต่ละระดับคุณวุฒิตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ สรุปได้ว่า คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์แบ่งได้ 6 ระดับ ได้แก่

1) คุณวุฒิระดับปริญญาตรี ประกอบด้วย 1.1) มีความคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหา และข้อโต้แย้ง 1.2) ประยุกต์ความเข้าใจอันถ่องแท้ในทฤษฎีและระเบียบวิธีการศึกษาค้นคว้าในสาขาวิชาของตน 1.3) แสวงหาเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาทางวิชาการหรือวิชาชีพ 1.4) มีส่วนร่วมในการติดตามพัฒนาการในศาสตร์ของตนให้ทันสมัย และเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจของตนอยู่เสมอ 1.5) มีจริยธรรมและความรับผิดชอบสูงทั้งในบริบททางวิชาการในวิชาชีพและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

2) คุณวุฒิระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต ประกอบด้วย 2.1) นำความรู้ในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติทั้งในและนอกสาขาวิชามาประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในการแสดงความคิดเห็นประเด็นปัญหาใหม่ ๆ 2.2) แสดงออกภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการริเริ่มดำเนินการเรื่องสำคัญ ๆ ในที่ทำงาน และในชุมชนโดยคำนึงถึงผู้อื่น 2.3) เป็นแบบอย่างต่อผู้อื่น และมีภาวะผู้นำในการดำรงชีวิตในวงวิชาชีพและชุมชน 2.4) มีส่วนร่วมและช่วยในการริเริ่มวางแผนให้ผู้อื่น เพื่อพัฒนาการที่ทันต่อความก้าวหน้าในสาขาวิชาชีพของตน

3) คุณวุฒิระดับปริญญาโทประกอบด้วย 3.1) ค้นคว้าปัญหาทางวิชาการหรือวิชาชีพที่ซับซ้อนแก้ไขปัญหาย่างสร้างสรรค์ใช้ทักษะในสถานการณ์ที่จำเป็นได้แม้ไม่มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหานั้น ๆ 3.2) แสดงออกในการจัดการและแก้ไขปัญหาทั้งที่คาดการณ์ได้และคาดการณ์ไม่ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่นแสดงภาวะผู้นำในกลุ่มได้อย่างเหมาะสม 3.3) ติดตามกระตือรือร้นสนับสนุนให้ผู้อื่นรู้จักประยุกต์ใช้ดุลยพินิจอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม 3.4) มีความรับผิดชอบในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองมีภาวะผู้นำในการให้โอกาสและสนับสนุนผู้อื่นให้มีการพัฒนาทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

4) คุณวุฒิระดับปริญญาเอกประกอบด้วย 4.1) ประยุกต์ใช้ความรู้ระดับสูงและ/หรือความเข้าใจในวิชาชีพ 4.2) แสดงออกภาวะผู้นำในสาขาวิชาของตนในการแก้ไขปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้น 4.3) จัดการปัญหาทางจริยธรรมที่ซับซ้อนในบริบทของวิชาการหรือวิชาชีพได้

แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ได้กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาต้องดำเนินการดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552)

1. ดำเนินการพัฒนา/ปรับปรุงรายละเอียดของหลักสูตร ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ได้ 2 วิธีดังนี้

1.1 ใช้ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชาของระดับคุณวุฒินั้น ๆ เป็นแนวทางในการพัฒนา/ปรับปรุงรายละเอียดของหลักสูตร

1.2 ใช้ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2552 เป็นแนวทางในการพัฒนา/ปรับปรุงรายละเอียดของหลักสูตรกรณีที่ กระทรวงศึกษาธิการยังมิได้ประกาศมาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชาของระดับคุณวุฒินั้น

2. จัดทำรายละเอียดของหลักสูตร รายละเอียดของรายวิชา และรายละเอียดของ ประสบการณ์ภาคสนาม (ถ้ามี) ให้ชัดเจน โดยครอบคลุมหัวข้อต่าง ๆ ตามแบบ มคอ.2 มคอ.3 และ มคอ.4 ท้ายประกาศ

3. สภาสถาบันอุดมศึกษา กำหนดระบบและกลไกของการจัดทำรายละเอียดของ หลักสูตร และต้องอนุมัติหลักสูตรซึ่งได้จัดทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์แล้วก่อนเปิดสอน

4. เสนอหลักสูตร ซึ่งสภาสถาบันอุดมศึกษาอนุมัติให้เปิดสอนแล้วให้สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษารับทราบภายใน 30 วันนับแต่สภาสถาบันอุดมศึกษาอนุมัติ

5. บริหารจัดการหลักสูตร เพื่อให้บัณฑิตมีคุณลักษณะตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ ที่กำหนดในมาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชานั้น ๆ หรือกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ กรณีที่กระทรวงศึกษาธิการยังมิได้ประกาศมาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชาของระดับ คุณวุฒินั้น ๆ และชี้แจงไว้ซึ่งคุณภาพมาตรฐานดังกล่าว โดยดำเนินการ ดังนี้

5.1 พัฒนาอาจารย์ด้านวิชาการ วิธีการสอนและวิธีการวัดผลอย่างต่อเนื่อง

5.2 จัดสรรทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอนและการวิจัยให้เพียงพออย่างมี คุณภาพ รวมทั้งอาจประสานกับสถาบันอุดมศึกษาและ/หรือหน่วยงานอื่นเพื่อใช้ทรัพยากร ร่วมกันในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

5.3 ให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ครอบคลุมมาตรฐานผลการ เรียนรู้ในทุก ๆ ด้าน ตามที่กำหนดไว้ในรายละเอียดของหลักสูตรนั้น ๆ

5.4 ให้มีการรายงานผลการจัดการศึกษาเป็นรายวิชา ประสบการณ์ภาคสนาม (ถ้ามี) ทุกภาคการศึกษา และเป็นรายหลักสูตรทุกปีการศึกษา โดยมีหัวข้อตามแบบ มคอ.5 มคอ.6 และ มคอ.7 ตามลำดับที่แนบท้ายประกาศ

5.5 ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และรายงาน ผลการจัดการศึกษาต่อสภาสถาบันอุดมศึกษาทุกปีการศึกษา

5.6 ประเมินหลักสูตรเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยทุก ๆ 5 ปี

6. ให้ดำเนินการประกันคุณภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนอย่าง ต่อเนื่องทุกหลักสูตร โดยดำเนินการดังนี้

6.1 กำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินที่สะท้อนการดำเนินการตามกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

6.2 ดำเนินการประกันคุณภาพภายในตามระบบประกันคุณภาพภายในหลักสูตร

6.3 รายงานผลการดำเนินการต่อสภาสถาบันอุดมศึกษา คณะกรรมการการอุดมศึกษา และสาธารณะ

6.4 นำผลการประเมินมาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพและทันสมัยอยู่เสมอ

7. ให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเผยแพร่หลักสูตรใหม่/ปรับปรุงที่มีคุณภาพและมาตรฐานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติเมื่อสถาบันอุดมศึกษาได้เปิดสอนไปแล้วอย่างน้อยครึ่งระยะเวลาของหลักสูตรตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

7.1 เป็นหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากสภาสถาบันอุดมศึกษาก่อนเปิดสอนและได้แจ้งสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษารับทราบภายใน 30 วันนับแต่สภาสถาบันอุดมศึกษาอนุมัติหลักสูตรนั้น

7.2 ผลการประเมินคุณภาพภายในตามตัวบ่งชี้ที่กำหนดไว้ในรายละเอียดของหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายในจะต้องมีคะแนนเฉลี่ยระดับดีขึ้นไปต่อเนื่องกัน นับตั้งแต่เปิดสอนหลักสูตรที่ได้พัฒนาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติเว้นแต่หลักสูตรใดที่มาตรฐานคุณวุฒิสภา/สาขาวิชาได้กำหนดตัวบ่งชี้และ/หรือเกณฑ์การประเมินเพิ่มเติม ผลการประเมินคุณภาพจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่มาตรฐานคุณวุฒิสภา/สาขาวิชานั้น ๆ กำหนด จึงจะได้รับการเผยแพร่ กรณีหลักสูตรใดมีครึ่งระยะเวลาของหลักสูตร 1 ปีหรือน้อยกว่าให้พิจารณาผลการประเมินคุณภาพภายในของปีแรกที่เปิดสอนด้วยหลักเกณฑ์เดียวกัน

7.3 หลักสูตรใดที่ไม่ได้รับการเผยแพร่ ให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการปรับปรุงตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการการอุดมศึกษาจะกำหนดจากผลการประเมินต่อไป

7.4 กรณีหลักสูตรใดได้รับการเผยแพร่แล้ว สถาบันอุดมศึกษาจะต้องกำกับดูแลให้มีการรักษาคุณภาพให้มีมาตรฐานอยู่เสมอ โดยผลการประเมินคุณภาพภายในต้องมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีขึ้นไป หรือเป็นไปตามที่มาตรฐานคุณวุฒิสภา/สาขาวิชานั้นกำหนดทุกปี หลังจากได้รับการเผยแพร่ หากต่อมาปรากฏว่าผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาใดไม่เป็นไปตามที่กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา(สกอ.) เสนอคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อพิจารณาถอนการเผยแพร่หลักสูตรนั้นจนกว่าสถาบันอุดมศึกษานั้นจะได้มีการปรับปรุงตามเงื่อนไขของคณะกรรมการการอุดมศึกษา

8. คณะกรรมการการอุดมศึกษาจะติดตามการดำเนินการ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติอย่างต่อเนื่อง กรณีที่พบว่าไม่เป็นไปตามแนวทางที่กำหนด ให้มีการปรับปรุงตามเงื่อนไขของคณะกรรมการการอุดมศึกษา

จากสาระเกี่ยวกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ที่กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาต้องดำเนินการตามแนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พอสรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนาปรับปรุงรายละเอียดของหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ได้ 2 วิธี ได้แก่ 1) ใช้ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชาของระดับคุณวุฒินั้น ๆ เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรและ 2) ใช้ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร

2. จัดทำรายละเอียดของหลักสูตร รายละเอียดของรายวิชา และรายละเอียดของประสบการณ์ภาคสนาม (ถ้ามี) ตามแบบ มคอ.2 มคอ.3 และ มคอ.4

3. สภาสถาบันอุดมศึกษากำหนดระบบและกลไกของการจัดทำรายละเอียดของหลักสูตร และต้องอนุมัติหลักสูตรซึ่งได้จัดทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์แล้วก่อนเปิดสอน

4. เสนอหลักสูตรให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษารับทราบภายใน 30 วัน นับแต่สภาสถาบันอุดมศึกษาอนุมัติ

5. บริหารจัดการหลักสูตรเพื่อให้บัณฑิตมีคุณลักษณะตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่กำหนดในมาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชานั้น ๆ หรือกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

6. ดำเนินการประกันคุณภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องทุกหลักสูตร

7. ให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเผยแพร่หลักสูตรใหม่/ปรับปรุงที่มีคุณภาพและมาตรฐานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติเมื่อสถาบันอุดมศึกษาได้เปิดสอนไปแล้วอย่างน้อยครึ่งระยะเวลาของหลักสูตร

8. คณะกรรมการการอุดมศึกษาจะติดตามการดำเนินการตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติอย่างต่อเนื่อง กรณีที่พบว่าไม่เป็นไปตามแนวทางที่กำหนด ให้มีการปรับปรุงตามเงื่อนไขของคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ขั้นตอนการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

ประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ได้กำหนดขั้นตอนให้สถาบันอุดมศึกษาปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552)

1. การพัฒนามาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชาต่าง ๆ ในแต่ละระดับคุณวุฒิ

มาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชาเป็นส่วนหนึ่งของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยซึ่งเป็นกลไกในการนำนโยบายในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมโดยเฉพาะด้านมาตรฐานผล

การเรียนรู้ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาสาขา/สาขาวิชานั้น ๆ ครอบคลุมมาตรฐานคุณวุฒิของสาขา/สาขาวิชา จึงหมายถึงกรอบที่กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิตในแต่ละระดับคุณวุฒิของสาขา/สาขาวิชาหนึ่งซึ่งจะกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตในสาขา/สาขาวิชานั้นปริญญาและองค์ความรู้ที่เป็นเนื้อหาที่จำเป็นจะต้องมีในหลักสูตรสาขา/สาขาวิชาและระดับคุณวุฒินั้น ๆ เพื่อเป็นหลักประกันว่าบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ในสาขา/สาขาวิชาและระดับคุณวุฒิเดียวกันจะมีผลการเรียนรู้ไม่น้อยกว่าที่กำหนดในขณะเดียวกันมาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชาจะเปิดกว้างและส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ มีโอกาสบรรลุเนื้อหาวิชาในส่วนที่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ได้อย่างอิสระเหมาะสมและตรงกับความต้องการหรือเอกลักษณ์ของแต่ละสถาบันฯ ซึ่งทำให้สถาบันสามารถพัฒนาหลักสูตรได้อย่างหลากหลาย แต่มีมาตรฐานผลการเรียนรู้ของหลักสูตรในระดับคุณวุฒิและสาขา/สาขาวิชาเดียวกันที่เทียบเคียงกันได้

การจัดทำมาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชา คณะกรรมการการอุดมศึกษา(กกอ.) มอบหมายให้คณะผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขา/สาขาวิชา ร่วมกันพัฒนามาตรฐานคุณวุฒิของแต่ละระดับคุณวุฒิและสาขา/สาขาวิชาโดยใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 เป็นแนวทางพัฒนามาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชาซึ่งต้องคงลักษณะทางวิชาการของสาขา/สาขาวิชาสอดคล้องตามมาตรฐานของสาขา/สาขาวิชาเดียวกันในระดับคุณวุฒิเดียวกันกับประเทศต่าง ๆ และคำนึงถึงความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้เกี่ยวข้องได้แก่สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนสาขา/สาขาวิชานั้น นักศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการองค์กรวิชาชีพผู้ใช้บัณฑิต ฯลฯ และให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านี้ได้มีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็นจัดทำมาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชาโดยจะมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมทันสมัยทุก 5 ปี ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้สนใจสามารถร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่อสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงครั้งต่อไป

จากสาระเกี่ยวกับการพัฒนามาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชาต่าง ๆ ในแต่ละระดับคุณวุฒิมาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชาพอสรุปได้ว่า เป็นการกำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิตในแต่ละระดับคุณวุฒิของสาขา/สาขาวิชาหนึ่ง มีการกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตในสาขา/สาขาวิชานั้นปริญญาและองค์ความรู้ที่เป็นเนื้อหาที่จำเป็นจะต้องมีในหลักสูตรสาขา/สาขาวิชาและระดับคุณวุฒินั้น ๆ โดยบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในสาขา/สาขาวิชาและระดับคุณวุฒิเดียวกันจะมีผลการเรียนรู้ไม่น้อยกว่าที่กำหนด ในการจัดทำมาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชา คณะกรรมการการอุดมศึกษามอบหมายให้ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขา/สาขาวิชา ร่วมกันพัฒนามาตรฐานคุณวุฒิของแต่ละระดับคุณวุฒิและสาขา/สาขาวิชา โดยใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 เป็นแนวทางพัฒนามาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชา สอดคล้องตามมาตรฐานของสาขา/สาขาวิชาเดียวกันในระดับคุณวุฒิเดียวกันกับประเทศต่าง ๆ และความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้เกี่ยวข้องผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมี

ส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็น/จัดทำมาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชาที่มีการทบทวนเพื่อปรับปรุงในทุก 5 ปี

2. การจัดทำรายละเอียดของหลักสูตร (Programme Specification)

หมายถึง คำอธิบายภาพรวมของการจัดหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนที่จะทำ ให้บัณฑิตบรรลุผลการเรียนรู้ของหลักสูตรนั้น ๆ โดยจะถ่ายทอดผลมาตรฐานการเรียนรู้ที่ คาดหวังของบัณฑิตที่กำหนดไว้ในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาในระดับชาติและ มาตรฐานคุณวุฒิระดับสาขา/สาขาวิชาไปสู่การปฏิบัติในหลักสูตรซึ่งแต่ละสถาบันอุดมศึกษา สามารถบรรจุเนื้อหาวิชาเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ได้อย่างอิสระเหมาะสมตรงกับ ความต้องการหรือเอกลักษณ์ของสถาบันฯ โดยคณาจารย์ผู้สอนจะต้องร่วมมือกันวางแผนการจัดทำ รายละเอียดของหลักสูตร

รายละเอียดของหลักสูตรจะช่วยอธิบายให้นักศึกษาทราบว่าตนต้องเรียนวิชา อะไรบ้าง เข้าใจถึงวิธีการสอนวิธีการเรียนรู้ตลอดจนวิธีการวัดและประเมินผลที่จะทำให้มั่นใจว่า เมื่อเรียนสำเร็จแล้วจะบรรลุผลการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรทั้งยังแสดงความสัมพันธ์ ของหลักสูตรกับองค์ประกอบในการเรียนเพื่อนำไปสู่คุณวุฒิตามที่กำหนดในมาตรฐานคุณวุฒิ รายละเอียดของหลักสูตรจะช่วยให้นักศึกษาเลือกเรียนในหลักสูตรที่เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้อ และความต้องการของตนเองได้รวมทั้งผู้ใช้บัณฑิตสามารถใช้ประกอบการพิจารณารับสมัคร บัณฑิต เข้าทำงาน

การจัดทำรายละเอียดของหลักสูตรมี 2 วิธีดังนี้

วิธีที่ 1 กรณีที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศมาตรฐานคุณวุฒิของระดับคุณวุฒิ ของสาขา/สาขาวิชานั้นแล้วเมื่อสถาบันอุดมศึกษาประสงค์จะเปิดสอน/ปรับปรุงหลักสูตรระดับ คุณวุฒิใดของสาขา/สาขาวิชาใดให้ดำเนินการดังนี้

1) พิจารณาความพร้อมและศักยภาพของสถาบันฯในการบริหารจัดการศึกษา ตามหลักสูตรในหัวข้อต่าง ๆ ที่กำหนดในมาตรฐานคุณวุฒิระดับสาขา/สาขาวิชา

2) แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรระดับสาขา/สาขาวิชา ตามมาตรฐาน คุณวุฒิระดับสาขา/สาขาวิชาอย่างน้อย 5 คน ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร อย่างน้อย 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขา/สาขาวิชานั้น ๆ ซึ่งเป็นบุคคลภายนอก อย่างน้อย 2 คน หากมีองค์กรวิชาชีพให้มีผู้แทนองค์กรวิชาชีพร่วมเป็นกรรมการด้วยอย่างน้อย 1 คน เพื่อดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานคุณวุฒิระดับสาขา/สาขาวิชา โดยมีหัวข้อของหลักสูตรอย่างน้อยตามที่กำหนดไว้ในแบบมคอ.2 ประกอบด้วย 8 หมวดต่อไปนี้ หมวดที่ 1 ลักษณะและข้อมูลทั่วไป หมวดที่ 2 ข้อมูลเฉพาะของหลักสูตร หมวดที่ 3 ระบบการ จัดการศึกษา การดำเนินการ และโครงสร้างของหลักสูตร หมวดที่ 4 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง การ สอนและประเมินผล หมวดที่ 5 หลักเกณฑ์ในการประเมินผลนักศึกษาหมวดที่ 6 การพัฒนา

คณาจารย์ หมวดที่ 7 การประกันคุณภาพหลักสูตร และหมวดที่ 8 การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของหลักสูตร

3) การพัฒนาหลักสูตรระดับสาขา/สาขาวิชาตามข้อ (2) นั้นในหัวข้อผลการเรียนรู้ที่คาดหวังนอกจากมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในมาตรฐานคุณวุฒิระดับสาขา/สาขาวิชานั้นแล้วสถาบันฯอาจเพิ่มเติมผลการเรียนรู้ซึ่งสถาบันฯต้องการให้บัณฑิตสาขา/สาขาวิชาในระดับคุณวุฒินั้นของตนมีคุณลักษณะเด่นหรือพิเศษกว่าบัณฑิตในสาขา/สาขาวิชาและระดับคุณวุฒิเดียวกันของสถาบันฯอื่น ๆ เพื่อให้เป็นไปตามปรัชญาและปณิธานของสถาบันฯและเป็นที่ยอมรับของบุคคลที่จะเลือกเรียนหลักสูตรของสถาบันฯหรือผู้ใช้บัณฑิตสนใจที่จะรับบัณฑิตเข้าทำงานเมื่อสำเร็จการศึกษาโดยให้แสดงแผนที่การกระจายความรับผิดชอบต่อผลการเรียนรู้จากหลักสูตรสู่รายวิชา เพื่อให้เห็นว่าแต่ละรายวิชาในหลักสูตรมีความรับผิดชอบหลักหรือความรับผิดชอบรองต่อมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านใด

วิธีที่ 2 กรณีที่กระทรวงศึกษาธิการยังมิได้ประกาศมาตรฐานคุณวุฒิระดับสาขา/สาขาวิชานั้นเมื่อสถาบันอุดมศึกษาประสงค์จะเปิดสอน/ปรับปรุงหลักสูตรระดับคุณวุฒิใดของสาขา/สาขาวิชาใดให้ดำเนินการดังนี้

1) พิจารณาความพร้อมและศักยภาพของสถาบันฯในการบริหารจัดการศึกษาตามแนวคิดของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

2) แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสาขา/สาขาวิชาใดในระดับคุณวุฒิใดระดับหนึ่งตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรอย่างน้อย 2 คนผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขา/สาขาวิชานั้น ๆ ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกอย่างน้อย 2 คน หากมีองค์กรวิชาชีพให้มีผู้แทนองค์กรวิชาชีพร่วมเป็นกรรมการอย่างน้อย 1 คนด้วยเพื่อดำเนินการพัฒนาหลักสูตรในระดับคุณวุฒิของสาขา/สาขาวิชานั้นตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยมีหัวข้ออย่างน้อยตามที่กำหนดไว้ในแบบมคอ.2 รายละเอียดของหลักสูตร

3) การพัฒนา/ปรับปรุงหลักสูตรระดับสาขา/สาขาวิชาตามข้อ 2) นั้นคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรต้องศึกษาทำความเข้าใจมาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้านของระดับคุณวุฒิที่จะพัฒนา/ปรับปรุงหลักสูตรลักษณะของหลักสูตรและคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของระดับคุณวุฒินั้นตามที่ได้กล่าวไว้ในส่วนที่ 1 สถาบันฯอาจเพิ่มเติมมาตรฐานผลการเรียนรู้ซึ่งสถาบันฯ ต้องการให้บัณฑิตในระดับคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชา...ของตนมีคุณลักษณะเด่นหรือพิเศษกว่าบัณฑิตในระดับคุณวุฒิและสาขา/สาขาวิชาเดียวกันของสถาบันอื่น ๆ เพื่อให้เป็นไปตามปรัชญาและปณิธานของสถาบันและเป็นที่ยอมรับของบุคคลที่จะเลือกเรียนหลักสูตรของสถาบันหรือผู้ใช้บัณฑิตสนใจจะรับบัณฑิตเข้าทำงานเมื่อสำเร็จการศึกษาโดยให้แสดงแผนที่การกระจายความรับผิดชอบต่อผลการเรียนรู้จากหลักสูตรสู่รายวิชา (Curriculum Mapping) เพื่อให้เห็นว่าแต่ละรายวิชาในหลักสูตรมีความรับผิดชอบหลักหรือรับผิดชอบรองต่อมาตรฐาน

ผลการเรียนรู้ด้านใดบ้าง นอกจากนี้สถาบันอาจกำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ในประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอกรวมทั้งเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การประเมินเพื่อการเผยแพร่หลักสูตรจากที่คณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดไว้ด้วยก็ได้

จากสาระเกี่ยวกับการจัดทำรายละเอียดของหลักสูตร พอสรุปได้ดังนี้ การจัดทำรายละเอียดของหลักสูตรมี 2 วิธี ได้แก่วิธีที่ 1 มีประกาศมาตรฐานคุณวุฒิของระดับคุณวุฒิของสาขา/สาขาวิชานั้น กับวิธีที่ 2 ไม่มีประกาศมาตรฐานคุณวุฒิของระดับคุณวุฒิของสาขา/สาขาวิชา โดยสถาบันอุดมศึกษาต้องดำเนินการดังนี้ 1) พิจารณาความพร้อมและศักยภาพในการบริหารจัดการการศึกษาตามหลักสูตรในหัวข้อต่าง ๆ ที่กำหนดในมาตรฐานคุณวุฒิระดับสาขา/สาขาวิชา 2) แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับสาขา/สาขาวิชาอย่างน้อย 5 คน ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานคุณวุฒิระดับสาขา/สาขาวิชาโดยมีหัวข้อของหลักสูตรอย่างน้อยตามที่กำหนดไว้ในแบบมคอ.2 3) การพัฒนาหลักสูตรระดับสาขา/สาขาวิชาในหัวข้อผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสถาบันฯ อาจเพิ่มเติมผลการเรียนรู้ที่มีคุณลักษณะเด่นหรือพิเศษกว่าบัณฑิตในสาขา/สาขาวิชาและระดับคุณวุฒิเดียวกันของสถาบันฯอื่น ๆ ได้

3. การจัดทำรายละเอียดของรายวิชา (Course Specification) และรายละเอียดของประสบการณ์ภาคสนาม (Field Experience Specification)

3.1 รายละเอียดของรายวิชาหมายถึงข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการของแต่ละรายวิชาเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องและเป็นไปตามที่วางแผนไว้ในรายละเอียดของหลักสูตรซึ่งแต่ละรายวิชาจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และรายละเอียดของเนื้อหาความรู้ในรายวิชาแนวทางการปลูกฝังทักษะต่าง ๆ ตลอดจนคุณลักษณะอื่น ๆ ที่นักศึกษาจะได้รับการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของรายวิชา มีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนวิธีการเรียนการสอนการวัดและประเมินผลในรายวิชาตลอดจนหนังสืออ้างอิงที่นักศึกษาจะสามารถค้นคว้าได้นอกจากนี้ยังกำหนดยุทธศาสตร์ในการประเมินรายวิชาและกระบวนการปรับปรุง

3.2 รายละเอียดของประสบการณ์ภาคสนามหมายถึงข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการในรายวิชาหรือกิจกรรมที่นักศึกษาจะต้องออกฝึกงานออกฝึกภาคสนามหรือสหกิจศึกษาซึ่งจะต้องวางแผนให้สอดคล้องและเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในรายละเอียดของหลักสูตร โดยจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนถึงวัตถุประสงค์และรายละเอียดของการดำเนินการของกิจกรรมนั้น ๆ ตลอดจนความรู้ความเข้าใจที่นักศึกษาจะได้รับจากการออกฝึกมีการกำหนดกระบวนการหรือวิธีการในการปลูกฝังทักษะต่าง ๆ ตลอดจนคุณลักษณะอื่น ๆ ที่นักศึกษาจะได้รับการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายรวมทั้งเกณฑ์การวัดและประเมินผลนักศึกษาและการประเมินการดำเนินการตามรายละเอียดของประสบการณ์ภาคสนาม

3.3 สถาบันฯต้องมอบหมายให้อาจารย์ผู้สอนรับผิดชอบในการจัดทำรายละเอียดของรายวิชาทุกรายวิชาในหลักสูตรและรายละเอียดของประสบการณ์ภาคสนาม (ถ้ามี) โดยมีหัวข้ออย่างน้อยตามแบบ มคอ.3 รายละเอียดของรายวิชาและแบบมคอ.4 รายละเอียดของประสบการณ์ภาคสนาม

จากสาระเกี่ยวกับการจัดทำรายละเอียดของรายวิชาและรายละเอียดของประสบการณ์ภาคสนาม พอสรุปได้ว่า รายละเอียดของรายวิชา หมายถึงแนวทางการบริหารจัดการของแต่ละรายวิชาเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องและเป็นไปตามที่วางแผนไว้และรายละเอียดของประสบการณ์ภาคสนาม หมายถึง แนวทางการบริหารจัดการในรายวิชาหรือกิจกรรมที่นักศึกษาจะต้องออกฝึกงานออกฝึกภาคสนามหรือสหกิจศึกษาที่วางแผนให้สอดคล้องและเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในรายละเอียดของหลักสูตร โดยมอบหมายให้อาจารย์ผู้สอนรับผิดชอบในการจัดทำที่มีหัวข้อตามแบบ มคอ.3 แบบมคอ.4

4. การขออนุมัติหลักสูตรต่อสภาสถาบันอุดมศึกษาสถาบันฯต้องเสนอสภาสถาบันอุดมศึกษาอนุมัติหลักสูตร ซึ่งได้จัดทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์แล้วก่อนเปิดสอน โดยสภาสถาบันฯควรกำหนดระบบและกลไกของการจัดทำและอนุมัติรายละเอียดของหลักสูตร รายละเอียดรายวิชาและรายละเอียดประสบการณ์ภาคสนามหรือฝึกงาน (ถ้ามี) ให้ชัดเจน

5. การเสนอหลักสูตรต่อสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาสถาบันฯต้องเสนอหลักสูตรซึ่งสภาสถาบันอุดมศึกษาอนุมัติให้เปิดสอนแล้วให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษารับทราบภายใน 30 วันนับแต่สภาสถาบันฯ อนุมัติ

6. การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

6.1 สถาบันอุดมศึกษาต้องพัฒนาอาจารย์ทั้งด้านวิชาการและวิธีการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนามาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิตอย่างน้อยตามที่กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติกำหนดอย่างต่อเนื่อง โดยมีการประกาศหลักเกณฑ์การพัฒนาอาจารย์อย่างชัดเจน

6.2 สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดสรรทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอนและการวิจัยให้เพียงพอที่จะจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ รวมทั้งอาจประสานกับสถาบันอุดมศึกษาและ/หรือหน่วยงานอื่นเพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกันในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

6.3 สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ครอบคลุมมาตรฐานผลการเรียนรู้ในทุกๆ ด้านตามที่กำหนดไว้ในรายละเอียดของหลักสูตรนั้นๆ

7. การจัดทำรายงานผลการดำเนินการของรายวิชา (Course Report) รายงานผลการดำเนินการของประสบการณ์ภาคสนาม (Field Experience Report) (ถ้ามี) และรายงานผลการดำเนินการของหลักสูตร (Programme Report)

7.1 การรายงานผลการดำเนินการของรายวิชา หมายถึงการรายงานผลการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอนแต่ละรายวิชาเมื่อสิ้นภาคเรียนเกี่ยวกับภาพรวมของการจัดการเรียนการสอนในวิชานั้น ๆ ว่าได้ดำเนินการสอนอย่างครอบคลุมและเป็นไปตามแผนที่วางไว้ในรายละเอียดของรายวิชาหรือไม่และหากไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ต้องให้เหตุผลและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของรายวิชาดังกล่าวในครั้งต่อไปรายงานนี้จะครอบคลุมถึงผลการเรียนของนักศึกษาจำนวนนักศึกษาตั้งแต่เริ่มเรียนจนสิ้นสุดปัญหาในด้านการบริหารจัดการและสิ่งอำนวยความสะดวกการวิเคราะห์ผลการประเมินรายวิชาของนักศึกษา/หัวหน้าภาค/หรือผู้ประเมินภายนอกรวมทั้งการสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตการวางแผนและให้ข้อเสนอแนะต่อผู้ประสานงานหลักสูตรหรือผู้รับผิดชอบหลักสูตรเพื่อปรับปรุงและพัฒนารายวิชาโดยมีหัวข้ออย่างน้อยตามแบบมคอ.5 รายงานผลการดำเนินการของรายวิชา

7.2 การรายงานผลการดำเนินการของประสบการณ์ภาคสนาม หมายถึงการรายงานผลการฝึกงานออกฝึกภาคสนามหรือสหกิจศึกษาว่าได้บรรลุผลการเรียนตามแผนที่วางไว้ในรายละเอียดของประสบการณ์ภาคสนามหรือไม่และหากไม่เป็นไปตามแผนต้องให้เหตุผลและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการฝึกงานออกฝึกภาคสนามหรือสหกิจศึกษาในครั้งต่อไปรายงานนี้จะครอบคลุมถึงการฝึกประสบการณ์ภาคสนามตั้งแต่เริ่มจนสิ้นสุดปัญหาด้านการบริหารจัดการและสิ่งอำนวยความสะดวกการวิเคราะห์ผลการประเมินการฝึกของนักศึกษา/อาจารย์ผู้รับผิดชอบ/พนักงานพี่เลี้ยงโดยมีหัวข้ออย่างน้อยตามแบบมคอ.6 รายงานผลการดำเนินการของประสบการณ์ภาคสนาม

7.3 การรายงานผลการดำเนินการของหลักสูตร หมายถึงการรายงานผลประจำปีโดยผู้ประสานงานหลักสูตรหรือผู้รับผิดชอบหลักสูตรเกี่ยวกับผลการบริหารจัดการหลักสูตรเช่น ข้อมูลทางสถิติของนักศึกษาที่เรียนในหลักสูตรสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสถาบันที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรสรุปภาพรวมของรายงานผลการดำเนินการของรายวิชาในหลักสูตรประสิทธิภาพของการสอนในมาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้านการเทียบเคียงผลการดำเนินการกับมาตรฐานอื่น ๆ ที่มีสรุปผลการประเมินหลักสูตรจากความเห็นของผู้สำเร็จการศึกษาผู้ใช้บัณฑิตตลอดจนข้อเสนอในการวางแผนและพัฒนา รวมทั้งแผนปฏิบัติการในการพัฒนาคณาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องการรายงานผลดังกล่าวจะส่งไปยังหัวหน้าภาควิชา/คณบดีและใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาด้วยตนเองเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรเป็นระยะ ๆ และเป็นข้อมูลในการรับรองหลักสูตรจากผู้ประเมินภายนอกได้ด้วย

1) เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนการสอนของแต่ละภาคการศึกษา/ปี การศึกษาเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนการประเมินผลและการทวนสอบผลการเรียนรู้ของแต่ละ รายวิชาและประสบการณ์ภาคสนาม (ถ้ามี) ในแต่ละภาคการศึกษาให้อาจารย์ผู้สอนจัดทำ รายงานผลการดำเนินการของรายวิชาที่สอนการประเมินผลและการทวนสอบผลการเรียนรู้ใน รายวิชาที่ตนรับผิดชอบพร้อมปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะให้อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ประมวล/วิเคราะห์ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินงานและจัดทำรายงานประจำภาค การศึกษาของแต่ละภาคการศึกษาโดยมีหัวข้ออย่างน้อยตามแบบมคอ.5 (รายงานผลการ ดำเนินการของรายวิชา)และรายงานผลการดำเนินการของประสบการณ์ภาคสนาม(ถ้ามี)ตาม แบบมคอ.6 และเมื่อสิ้นปีการศึกษาให้จัดทำรายงานในภาพรวมประจำปีการศึกษาเพื่อใช้ในการ ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรการสอนการประเมินผลและแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และหากจำเป็นจะต้องปรับปรุงหลักสูตรหรือการจัดการเรียนการสอนก็สามารถทำได้โดยมี หัวข้ออย่างน้อยตามแบบมคอ.7 (รายงานผลการดำเนินการของหลักสูตร)

2) เมื่อครบรอบหลักสูตร (เช่นหลักสูตร 4 ปีครบรอบหลักสูตรคือ 4 ปี) ให้ ผู้รับผิดชอบหลักสูตรหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายวิเคราะห์ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการ บริหารจัดการหลักสูตรในภาพรวมว่าบัณฑิตบรรลุผลการเรียนรู้ตามที่คาดหวังไว้หรือไม่และนำ ผลการวิเคราะห์มาปรับปรุงและพัฒนาต่อไปโดยมีหัวข้ออย่างน้อยตามแบบมคอ.7 เช่นเดียวกับ การรายงานผลการดำเนินการของแต่ละภาคการศึกษาหรือปีการศึกษา

จากสาระเกี่ยวกับการจัดทำรายงานผลการดำเนินการของรายวิชา รายงานผลการ ดำเนินการของประสบการณ์ภาคสนามและรายงานผลการดำเนินการของหลักสูตร สรุปได้ว่า

1) รายงานผลการดำเนินการของรายวิชา เป็นการรายงานผลการจัดการเรียน การสอนของอาจารย์ผู้สอนแต่ละรายวิชาเมื่อสิ้นภาคเรียนเกี่ยวกับภาพรวมของการจัดการเรียน การสอนในวิชานั้น ๆ

2) รายงานผลการดำเนินการของประสบการณ์ภาคสนาม เป็นการรายงานผล การฝึกงานออกฝึกภาคสนามหรือสหกิจศึกษาว่าได้บรรลุผลการเรียนตามแผนที่วางไว้ใน รายละเอียดของประสบการณ์ภาคสนามหรือไม่และหากไม่เป็นไปตามแผนต้องให้เหตุผลและ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการฝึกงานออกฝึกภาคสนามหรือสหกิจศึกษาในครั้งต่อไป

3) การรายงานผลการดำเนินการของหลักสูตร เป็นการรายงานผลประจำปีโดยผู้ ประสานงานหลักสูตรหรือผู้รับผิดชอบหลักสูตรเกี่ยวกับผลการบริหารจัดการหลักสูตร ประสิทธิภาพของการสอนในมาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้านการเทียบเคียงผลการดำเนินการ กับมาตรฐานอื่น ๆ ผลการประเมินหลักสูตรจากความเห็นของผู้สำเร็จการศึกษาผู้ใช้บัณฑิตและ ข้อเสนอในการวางแผนและพัฒนา รวมทั้งแผนปฏิบัติการในการพัฒนาคณาจารย์และบุคลากรที่ เกี่ยวข้อง โดยรายงานเมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนการสอนของแต่ละภาคการศึกษา/ปี การศึกษาและเมื่อครบรอบหลักสูตรตามแบบมคอ.7

8. การประกันคุณภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

8.1 สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพหลักสูตรทุกหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง แต่ละหลักสูตรจะต้องมีตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องและเกณฑ์การประเมินตามที่การประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอกกำหนดเป็นอย่างน้อยโดยสถาบันฯจะกำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินเพิ่มเติมก็ได้

8.2 กรณีที่สาขา/สาขาวิชาใดกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศมาตรฐานคุณวุฒิระดับคุณวุฒิของสาขา/สาขาวิชานั้นแล้วนอกจากตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องและเกณฑ์การประเมินตามที่การประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอกกำหนดแล้วอาจมีตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินเพิ่มเติมตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานระดับคุณวุฒิของสาขา/สาขาวิชานั้นซึ่งสถาบันฯ จะกำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ในมาตรฐานคุณวุฒิของสาขา/สาขาวิชานั้น ๆ ด้วยก็ได้

8.3 สถาบันฯ จะต้องรายงานผลการประเมินการประกันคุณภาพภายในซึ่งรวมถึงการประกันคุณภาพหลักสูตรต่อสภาสถาบันฯ ต่อคณะกรรมการการอุดมศึกษาและต่อสาธารณะ

8.4 สถาบันฯจะต้องนำผลการประเมินมาปรับปรุงคุณภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บัณฑิตมีผลการเรียนรู้ตามที่คาดหวังเสมอ

จากสาระเกี่ยวกับการประกันคุณภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน สรุปได้ว่าสถาบันอุดมศึกษาต้องมีการประกันคุณภาพหลักสูตรอย่างต่อเนื่องมีตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องและเกณฑ์การประเมินตามที่การประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอกกำหนดเป็นอย่างน้อย หากสาขา/สาขาวิชาใดมีประกาศมาตรฐานคุณวุฒิระดับคุณวุฒิของสาขา/สาขาวิชานั้นให้ดำเนินการประกันคุณภาพตามมาตรฐานระดับคุณวุฒิของสาขา/สาขาวิชานั้น และสถาบันอุดมศึกษาต้องรายงานผลการประเมินการประกันคุณภาพภายในต่อสภาสถาบันฯ ต่อคณะกรรมการการอุดมศึกษาและต่อสาธารณะโดยทั้งนี้สถาบันต้องนำผลการประเมินมาปรับปรุงคุณภาพหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บัณฑิตมีผลการเรียนรู้ตามที่คาดหวังอยู่เสมอ

9. การเผยแพร่หลักสูตรที่มีคุณภาพและมาตรฐานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ

ซึ่งบันทึกในฐานข้อมูลหลักสูตรเพื่อการเผยแพร่ (Thai Qualifications Register : TQR) เพื่อประโยชน์ต่อการกำกับดูแลคุณภาพการจัดการศึกษาของคณะกรรมการการอุดมศึกษาการรับรองคุณวุฒิเพื่อกำหนดอัตราเงินเดือนในการเข้ารับราชการของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) การรับรองคุณวุฒิเพื่อการศึกษาต่อหรือทำงานในต่างประเทศและเป็นข้อมูลสำหรับผู้ประกอบการสังคมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะสามารถตรวจสอบหลักสูตรที่มีคุณภาพและมาตรฐานได้โดยสะดวกให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเผยแพร่หลักสูตรที่มีคุณภาพและมาตรฐานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิซึ่งบันทึกในฐานข้อมูลหลักสูตรเพื่อการ

เผยแพร่ (Thai Qualifications Register : TQR) เมื่อสถาบันฯ ได้เปิดสอนไปแล้วอย่างน้อยครึ่งระยะเวลาของหลักสูตรตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

9.1 เป็นหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากสภาสถาบันอุดมศึกษา ก่อนเปิดสอนและได้แจ้ง สกอ.รับทราบภายใน 30 วันนับแต่สภาสถาบันอุดมศึกษาอนุมัติหลักสูตรนั้น

9.2 ผลการประเมินคุณภาพภายในตามตัวบ่งชี้ที่กำหนดไว้ในรายละเอียดของหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายในจะต้องมีคะแนนเฉลี่ยระดับดีขึ้นไปต่อเนื่องกัน 2 ปีนับตั้งแต่เปิดสอนหลักสูตรที่ได้พัฒนาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติเว้นแต่หลักสูตรใดที่มาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชาได้กำหนดตัวบ่งชี้และ/หรือเกณฑ์การประเมินเพิ่มเติมผลการประเมินคุณภาพจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่มาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชานั้น ๆ กำหนดจึงจะได้รับการเผยแพร่กรณีหลักสูตรใดมีครึ่งระยะเวลาของหลักสูตร 1 ปีหรือน้อยกว่าให้พิจารณาผลการประเมินคุณภาพภายในของปีแรกที่เปิดสอนด้วยหลักเกณฑ์เดียวกัน

9.3 หลักสูตรใดที่ไม่ได้รับการเผยแพร่ให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการปรับปรุงตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการการอุดมศึกษาจะกำหนดจากผลการประเมินต่อไป

9.4 กรณีหลักสูตรใดได้รับการเผยแพร่แล้ว สถาบันอุดมศึกษาจะต้องกำกับดูแลให้มีการรักษาคุณภาพให้มีมาตรฐานอยู่เสมอโดยผลการประเมินคุณภาพภายในต้องมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีขึ้นหรือเป็นไปตามที่มาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชานั้นกำหนดทุกปีหลังจากได้รับการเผยแพร่หากต่อมาปรากฏว่าผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาใดไม่เป็นไปตามที่กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเสนอคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อพิจารณาถอนการเผยแพร่หลักสูตรนั้นจนกว่าสถาบันอุดมศึกษานั้นจะได้มีการปรับปรุงตามเงื่อนไขของคณะกรรมการการอุดมศึกษา

จากสาระเกี่ยวกับการเผยแพร่หลักสูตรที่มีคุณภาพและมาตรฐานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ สรุปได้ว่า การเผยแพร่ดังกล่าวจะบันทึกในฐานข้อมูลหลักสูตรเพื่อการเผยแพร่ (Thai Qualifications Register : TQR) เพื่อประโยชน์ต่อการกำกับดูแลคุณภาพการจัดการศึกษาของคณะกรรมการการอุดมศึกษาการรับรองคุณวุฒิเพื่อกำหนดอัตราเงินเดือนในการเข้ารับราชการของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) การรับรองคุณวุฒิเพื่อการศึกษาต่อหรือทำงานในต่างประเทศเป็นข้อมูลสำหรับผู้ประกอบการสังคมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถตรวจสอบหลักสูตรที่มีคุณภาพและมาตรฐานได้โดยสะดวกตามหลักเกณฑ์ ได้แก่

1) ได้รับอนุมัติจากสภาสถาบันอุดมศึกษา ก่อนเปิดสอนและได้แจ้ง สกอ.รับทราบภายใน 30 วัน

2) ผลการประเมินคุณภาพภายในตามตัวบ่งชี้ที่กำหนดไว้สอดคล้องกับการประกันคุณภาพภายในมีคะแนนเฉลี่ยระดับดีขึ้นไปต่อเนื่องกัน 2 ปี

3) หลักสูตรใดที่ไม่ได้รับการเผยแพร่ ให้สถาบันอุดมศึกษาปรับปรุงตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการการอุดมศึกษาจะกำหนดจากผลการประเมินต่อไป

4) หลักสูตรใดที่ได้รับการเผยแพร่แล้ว ต้องรักษาคุณภาพให้มีมาตรฐานอยู่เสมอ โดยผลการประเมินคุณภาพภายในต้องมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีขึ้นไปหรือเป็นไปตามที่มาตรฐานคุณวุฒิสาขา/สาขาวิชานั้นกำหนดทุกปีหลังจากได้รับการเผยแพร่หากต่อมาปรากฏว่าผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาใดไม่เป็นไปตามที่กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเสนอคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อพิจารณาถอนการเผยแพร่หลักสูตรนั้นจนกว่าได้ปรับปรุงตามเงื่อนไขของคณะกรรมการการอุดมศึกษา

10. การกำกับดูแลติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาโดยคณะกรรมการการอุดมศึกษา

คณะกรรมการการอุดมศึกษาจะดำเนินการให้มีการกำกับดูแลติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและมาตรฐานตามเจตนารมณ์ และแนวปฏิบัติของประกาศ

จากสาระเกี่ยวกับการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาโดยคณะกรรมการการอุดมศึกษา สรุปได้ว่า ให้มีการกำกับ ดูแล ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและมาตรฐานตามเจตนารมณ์ และแนวปฏิบัติของประกาศตามที่สกอ. กำหนด

เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558

สกอ. ได้ออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558 และแนวทางการบริหารเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 สำหรับใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการและพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษาทุกสาขาวิชา สำหรับหลักสูตรที่เปิดใหม่และหลักสูตรปรับปรุงของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน และให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี

1. ให้ค่านิยาม จำนวน คุณสมบัติของอาจารย์ประจำ อาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรอาจารย์พิเศษ และผลงานทางวิชาการ

2. แบ่งกลุ่มปริญญาออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อให้วัตถุประสงค์ตรงกับการผลิตบัณฑิต ได้แก่ 1) หลักสูตรปริญญาตรีทางวิชาการ ประกอบด้วย หลักสูตรปริญญาตรีทางวิชาการและหลักสูตรปริญญาตรีแบบก้าวหน้าทางวิชาการ 2) หลักสูตรปริญญาตรีทางวิชาชีพหรือปฏิบัติการ

ประกอบด้วย หลักสูตรปริญญาตรีทางวิชาชีพหรือปฏิบัติการ และหลักสูตรปริญญาตรีแบบ ก้าวหน้าทางวิชาชีพหรือปฏิบัติการ

3. ปรับวัตถุประสงค์ของรายวิชาศึกษาทั่วไป

4. เพิ่มเติมคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาในหลักสูตรปริญญาตรีแบบก้าวหน้าทาง วิชาการ และทางวิชาชีพหรือปฏิบัติการ

5. ปรับประเด็นในการประกันคุณภาพการศึกษา จากเดิม 4 ด้าน เป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) การกำกับมาตรฐาน 2) บัณฑิต 3) นักศึกษา 4) อาจารย์ 5) หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน และ 6) สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา

1. ให้คำนิยาม เพิ่มเติมคุณสมบัติอาจารย์ประจำหลักสูตร ต้องมีคุณวุฒิขั้นต่ำ ปริญญาโท อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จำนวนอย่างน้อย 3 คน มีคุณวุฒิปริญญาเอก หรือชั้น ต่ำปริญญาโทที่มีตำแหน่งรองศาสตราจารย์ โดยทั้งอาจารย์ประจำหลักสูตรและผู้รับผิดชอบ หลักสูตรต้องมีผลงานวิชาการที่ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของการศึกษาเพื่อรับปริญญา และเป็นผลงาน วิชาการที่สามารถใช้ในการขอตำแหน่งวิชาการ ซึ่งได้รับการเผยแพร่ตามหลักเกณฑ์ที่ กำหนดอย่างน้อย 3 รายการ ในรอบ 5 ปี ย้อนหลัง

2. เพิ่มเติมคุณสมบัติอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และการค้นคว้าอิสระ ได้แก่ 1) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและการค้นคว้าอิสระ ต้องเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตร มี คุณวุฒิปริญญาเอก หรือชั้นต่ำปริญญาโทที่มีตำแหน่งรองศาสตราจารย์ และมีผลงานวิชาการที่ ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของการศึกษาเพื่อรับปริญญา และเป็นผลงานวิชาการที่สามารถใช้ในการขอ กำหนดตำแหน่งวิชาการ ซึ่งได้รับการเผยแพร่ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดอย่างน้อย 3 รายการ ใน รอบ 5 ปี ย้อนหลัง 2) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมที่เป็นอาจารย์ประจำ มีคุณสมบัติเช่น เดียวกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก หรือมีคุณวุฒิปริญญาเอก และมีผลงานวิชาการที่ ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของการศึกษาเพื่อรับปริญญา และเป็นผลงานวิชาการที่สามารถใช้ในการขอ กำหนดตำแหน่งวิชาการ ซึ่งได้รับการเผยแพร่ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดอย่างน้อย 3 รายการ ใน รอบ 5 ปี ย้อนหลัง สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ต้องมี คุณวุฒิปริญญาเอก และมีผลงานวิชาการที่ตรงหรือสัมพันธ์กับหัวข้อวิทยานิพนธ์หรือการ ค้นคว้าอิสระเผยแพร่มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 เรื่อง หรือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความ เชี่ยวชาญและประสบการณ์สูงเป็นที่ยอมรับ ซึ่งตรงหรือสัมพันธ์กับหัวข้อวิทยานิพนธ์หรือการ ค้นคว้าอิสระ ทั้งนี้ การแต่งตั้งให้บุคคลภายนอกเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ให้ผ่านความ เห็นชอบจากสภาสถาบันอุดมศึกษาแห่งนั้น

3. เพิ่มเติมคุณสมบัติอาจารย์ผู้สอบวิทยานิพนธ์ ต้องประกอบด้วยอาจารย์ประจำ หลักสูตรและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกสถาบัน ไม่น้อยกว่า 3 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 3.1) กรณีเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตร ต้องมีคุณวุฒิปริญญาเอก หรือชั้นต่ำปริญญาโทที่มี

ตำแหน่งรองศาสตราจารย์ และมีผลงานวิชาการที่ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของการศึกษาเพื่อรับปริญญา และเป็นผลงานวิชาการที่สามารถใช้ในการขอตำแหน่งวิชาการ ซึ่งได้รับการเผยแพร่ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดอย่างน้อย 3 รายการ ในรอบ 5 ปี ย้อนหลัง 3.2) กรณีเป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ต้องมีคุณวุฒิปริญญาเอกและมีผลงานวิชาการที่ตรงหรือสัมพันธ์กับหัวข้อวิทยานิพนธ์ หรือการค้นคว้าอิสระเผยแพร่มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 เรื่อง หรือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์สูงเป็นที่ยอมรับซึ่งตรงหรือสัมพันธ์กับหัวข้อวิทยานิพนธ์หรือการค้นคว้าอิสระ ทั้งนี้ การแต่งตั้งให้บุคคลภายนอกเป็นผู้สอบวิทยานิพนธ์

4. เพิ่มเติมคำอธิบาย การจัดการศึกษาในระบบทวิภาค ไตรภาค และจตุรภาค

แนวทางการบริหารตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558

สกอ.ได้ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องแนวทางการบริหารตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 มีสาระสำคัญดังนี้

1. สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่ต้องรับผิดชอบการพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษาให้มีมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาสูงขึ้นสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาของคณะกรรมการการอุดมศึกษา เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติรวมทั้งเกณฑ์มาตรฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และกำหนดตัวบ่งชี้ด้านมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา

2. เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรทุกระดับ กำหนดให้ใช้ระบบทวิภาค เป็นระบบมาตรฐานในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา แต่มิได้จำกัดให้สถาบันอุดมศึกษาต้องใช้ระบบทวิภาคในการจัดการศึกษาเพียงระบบเดียว สถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดการศึกษาระบบอื่นได้ เช่น ก้านอาทิ ระบบไตรภาค หรือระบบจตุรภาค กรณีที่สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาระบบอื่นจะต้องแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับระบบการศึกษานั้นไว้ในหลักสูตรให้ชัดเจน ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับการแบ่งภาคการศึกษา ระยะเวลาการศึกษาในแต่ละภาคการศึกษา การคิดหน่วยกิต รายวิชาภาคทฤษฎีและรายวิชาภาคปฏิบัติ การฝึกงานหรือการฝึกภาคสนาม การทำโครงการหรือกิจกรรมอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งรายละเอียดการเทียบเคียงหน่วยกิตระบบดังกล่าวกับหน่วยกิตระบบทวิภาค

3. การจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป วิชาศึกษาทั่วไปมีเจตนารมณ์เพื่อเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยให้ศึกษารายวิชาต่าง ๆ จนเกิดความซาบซึ้งและสามารถติดตามความก้าวหน้าในสาขาวิชานั้นได้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนควรจัดให้มีเนื้อหาวิชาที่เบ็ดเสร็จในรายวิชาเดียว ไม่ควรมีรายวิชาต่อเนื่อง หรือรายวิชาชั้นสูงอีก และไม่ควรรนำรายวิชาเบื้องต้น หรือรายวิชาพื้นฐานของวิชาเฉพาะมาจัดเป็นวิชาศึกษาทั่วไป

4. การเปิดสอนหลักสูตรระดับอนุปริญญา สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจหลักในการเปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรอบรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

ในสาขาวิชาการและวิชาชีพต่าง ๆ ออกมารับใช้สังคม รวมทั้งมุ่งเน้นการเปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อพัฒนานักวิชาการและนักวิชาชีพระดับสูง ให้สามารถบุกเบิกแสวงหาความรู้ใหม่ สำหรับการผลิตบุคลากรในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (ระดับประกาศนียบัตร และระดับอนุปริญญา) ควรเป็นภารกิจของสถานศึกษาประเภทอื่น เช่น วิทยาลัยชุมชน วิทยาลัยอาชีวศึกษา เป็นต้น ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ที่จะเปิดสอนหลักสูตรระดับอนุปริญญา ควรมีเหตุผลความจำเป็นอย่างยิ่งในการเปิดสอน และต้องคำนึงถึงความต้องการบุคลากรในสาขาวิชานั้นเป็นสำคัญ รวมทั้งคำนึงถึงความซ้ำซ้อนในการเปิดสอนสาขาวิชาที่มีการเปิดสอนอยู่แล้วในสถาบันอื่น

5. การเปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีทักษะการปฏิบัติการอยู่แล้ว ให้มีความรู้ด้านวิชาการมากยิ่งขึ้น รวมทั้งได้รับการฝึกปฏิบัติขั้นสูงเพิ่มเติม ดังนั้น จึงจัดไว้ในกลุ่มหลักสูตรปริญญาตรีทางวิชาชีพ หรือปฏิบัติการที่เน้นทักษะด้านการปฏิบัติเชิงเทคนิคในศาสตร์สาขาวิชานั้น ๆ เท่านั้น เพื่อให้บัณฑิตจบไปเป็นนักปฏิบัติ โดยการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนี้ ต้องมีการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมกับสถานประกอบการในภาคการผลิตหรือการบริการ โดยอาจจัดในรูปสหกิจศึกษา หรือการฝึกงานในสถานประกอบการ และเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร (ต่อเนื่อง) ให้รับนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาตรงตามสาขาวิชาที่จะเข้าศึกษาเท่านั้น ในด้านอาจารย์ผู้สอนจำนวนหนึ่งต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ในทางปฏิบัติมาแล้วและหากเป็นผู้สอนจากสถานประกอบการต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

6. จำนวนและคุณวุฒิของอาจารย์จะประกอบไปด้วย

6.1 อาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอนทั้งอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษ ต้องมีคุณวุฒิและคุณสมบัติครบถ้วนตามที่ระบุในเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร นอกจากนั้น ในระดับบัณฑิตศึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ผู้สอบวิทยานิพนธ์ต้องมีคุณวุฒิและคุณสมบัติตามที่กำหนดเช่นกัน

ทั้งนี้ อาจารย์ประจำที่สถาบันอุดมศึกษารับเข้าใหม่ตั้งแต่เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรฉบับปี พ.ศ. 2558 ประกาศใช้ต้องมีคะแนนทดสอบความสามารถภาษาอังกฤษได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง มาตรฐานความสามารถภาษาอังกฤษของอาจารย์ประจำ

สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่เผยแพร่รายชื่อและคุณวุฒิของอาจารย์ทุกประเภท ข้างต้นของแต่ละหลักสูตรในแต่ละภาคการศึกษาโดยเผยแพร่ในเอกสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พร้อมทั้งปรับปรุงให้ทันสมัยตลอดเวลา เพื่อให้สาธารณชนและสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาสามารถตรวจสอบข้อมูลดังกล่าว เพื่อประโยชน์ในการผดุงรักษามาตรฐานและคุณภาพการศึกษาของชาติ

6.2 คุณวุฒิที่สัมพันธ์กับสาขาวิชาของหลักสูตร หมายถึง คุณวุฒิที่กำหนดไว้ในมาตรฐานสาขาวิชาที่ประกาศไปแล้ว หากสาขาวิชาใดยังไม่มีประกาศมาตรฐานสาขาวิชาหรือประกาศมาตรฐานสาขาวิชาไม่ได้กำหนดเรื่องนี้ไว้ให้อ้างอิงจากกลุ่มสาขาวิชาเดียวกันในตารางของ ISCED (International Standard Classification of Education)

6.3 คุณสมบัติด้านตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอน ตลอดจนอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ผู้สอบวิทยานิพนธ์ของหลักสูตรกลุ่มวิชาการ และหลักสูตรกลุ่มวิชาชีพหรือปฏิบัติการ ควรเป็นตำแหน่งทางวิชาการที่ได้จากการประเมินผลงานที่สอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มหลักสูตรนั้น ๆ

กรณีอาจารย์ใหม่ที่มีคุณวุฒิตัวปริญญาเอก แม้ยังไม่มีผลงานทางวิชาการหลังสำเร็จการศึกษา อนุมัติให้เป็นอาจารย์ผู้สอนในระดับปริญญาโทได้ แต่ทั้งนี้หากจะทำหน้าที่เป็นอาจารย์ผู้สอนในระดับปริญญาเอก หรือเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ผู้สอบวิทยานิพนธ์ ในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ต้องมีผลงานทางวิชาการภายหลังสำเร็จการศึกษาอย่างน้อย 1 ชิ้น ภายใน 2 ปี หรือ 2 ชิ้น ภายใน 4 ปี หรือ 3 ชิ้น ภายใน 5 ปี

6.4 สำหรับหลักสูตรปริญญาตรีที่เน้นปฏิบัติการ คำว่า “ประสบการณ์ด้านปฏิบัติการ” หมายถึง การทำงานร่วมกับสถานประกอบการโดยมีหลักฐานรับรองผลการปฏิบัติงานที่เกิดประโยชน์กับสถานประกอบการ หรือมีผลงานทางวิชาการประเภทการพัฒนาเทคโนโลยีหรือผลงานสร้างสรรค์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรม เผยแพร่มาแล้ว

6.5 ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่ไม่ใช่อาจารย์ประจำหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับปริญญาโทหรือปริญญาตรีหรือมีตำแหน่งทางวิชาการพิเศษทุกระดับ จะเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมหรือผู้สอบได้ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์สูงหรือสูงมาก ตามที่กำหนดในแต่ละระดับปริญญาโดย ให้พิจารณาจากผลงานของผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเนื้อหาวิทยานิพนธ์หรือการค้นคว้าอิสระ

6.6 สำหรับคุณสมบัติอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ และผู้สอบการค้นคว้าอิสระในระดับปริญญาโท ให้ใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้สอบวิทยานิพนธ์

7. การบริหารหลักสูตรกรณีมีข้อตกลงร่วมผลิตกับสถาบันอุดมศึกษาหรือหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่สถาบันอุดมศึกษา

7.1 การตกลงร่วมผลิต หมายถึง การทำข้อตกลงร่วมมือกันอย่างเป็นทางการระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรภายนอกในการพัฒนาและบริหารหลักสูตร โดยผ่านความเห็นชอบของสภามหาวิทยาลัย และคณะกรรมการระดับนโยบายขององค์กรภายนอกนั้น ๆ องค์กรภายนอกต้องเป็นสถาบันอุดมศึกษาในหรือต่างประเทศที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงาน

ที่รับผิดชอบการศึกษาของประเทศนั้น หรือเป็นหน่วยราชการระดับกรม หรือเทียบเท่า หรือหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ หรือองค์การมหาชน หรือบริษัทเอกชนที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเท่านั้นหากเป็นบริษัทเอกชนที่ไม่ได้อยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ให้เสนอคณะกรรมการการอุดมศึกษาพิจารณาเป็นรายกรณี โดยต้องแสดงศักยภาพและความพร้อมในการร่วมผลิตบัณฑิตของบริษัทดังกล่าว

7.2 ภายใต้ข้อตกลงดังกล่าว บุคลากรที่มาจากองค์กรที่มีความร่วมมือนั้นสามารถทำหน้าที่เป็นอาจารย์ประจำและอาจารย์ประจำหลักสูตรได้ทั้งนี้ เฉพาะกรณีหลักสูตรระดับปริญญาตรีกลุ่มวิชาชีพหรือปฏิบัติการบุคลากรที่มาจากองค์กรที่มีความร่วมมือนั้นสามารถทำหน้าที่เป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้แต่ต้องไม่เกิน 2 คนบุคลากรที่มาจากองค์กรที่มีความร่วมมือเพื่อทำหน้าที่อาจารย์ประจำ อาจารย์ประจำหลักสูตร และอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรต้องมีคุณสมบัติและคุณสมบัติตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับนั้น ๆ และต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจทักษะการจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และมาตรฐานผลการเรียนรู้ของหลักสูตรนั้น ๆ ตามแนวทางของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

7.3 ภาระงานคณาจารย์วิธานิพนธ์และการค้นคว้าอิสระภาระงานที่ปรึกษาวิธานิพนธ์ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิธานิพนธ์และการค้นคว้าอิสระให้นับรวมจำนวนนักศึกษาเก่าที่ยังไม่สำเร็จการศึกษาด้วย ทั้งนี้ อาจารย์ที่ปรึกษาวิธานิพนธ์และการค้นคว้าอิสระต้องจัดสรรเวลาให้คำปรึกษานักศึกษาอย่างเหมาะสม

7.4 ให้สถาบันอุดมศึกษาจัดระบบตรวจสอบการคัดลอกผลงาน หรือการซ้ำซ้อนกับงานของผู้อื่นหรือการจ้างทำรายงานการค้นคว้าอิสระหรือวิธานิพนธ์ โดยใช้ระบบที่ทันสมัยเช่น ผ่านการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์หากพบว่าการคัดลอก การซ้ำซ้อนกับงานของผู้อื่น หรือมีการจ้างทำรายงานการค้นคว้าอิสระหรือวิธานิพนธ์ ให้สถาบันอุดมศึกษาพิจารณาถอดถอนรายงานการค้นคว้าอิสระหรือวิธานิพนธ์ชิ้นนั้น

8. การเผยแพร่ผลงานวิจัยในที่ประชุมวิชาการระดับชาติ หมายถึง การนำเสนอบทความวิจัยในที่ประชุมวิชาการ และบทความฉบับสมบูรณ์ (Full Paper) ได้รับการตีพิมพ์ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุม (Proceedings) โดยมีกองบรรณาธิการจัดทำรายงานการประชุม หรือคณะกรรมการจัดประชุมประกอบด้วย ศาสตราจารย์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิระดับปริญญาเอก หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับในสาขานั้น ๆ จากนอกสถาบันเจ้าภาพอย่างน้อยร้อยละ 25 โดยต้องมีผู้ประเมินบทความที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นด้วย และมีบทความที่มาจากหน่วยงานภายนอกสถาบันอย่างน้อย 3 หน่วยงานและรวมกันแล้วไม่น้อยกว่าร้อยละ 25

9. แนวทางการเปิดสอนหลักสูตรปริญญาเอก (แบบ 1) การเปิดสอนหลักสูตรปริญญาเอก (แบบ 1) ซึ่งเป็นแผนการศึกษาแบบทำวิทยานิพนธ์อย่างเดียวให้สถาบันอุดมศึกษาคำนึงถึงเรื่องดังต่อไปนี้

9.1 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ต้องมีผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล และเป็นผลงานที่ชี้ชัดได้ว่าสามารถที่จะสนับสนุนการวิจัยในสาขาวิชาที่เปิดสอนได้

9.2 สถาบันที่จะเปิดสอนต้องมีหลักสูตรที่ดีมีมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาเชื่อถือได้ และมีทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ

9.3 สถาบันที่จะเปิดสอนต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมที่จะรองรับ และสนับสนุนงานวิจัยของผู้เรียน

9.4 สถาบันที่จะเปิดสอนควรมีเครือข่ายความร่วมมือสนับสนุน

9.5 สถาบันที่จะเปิดสอนควรพร้อมที่จะร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาอื่นได้

10. การศึกษาต่อของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต

10.1 หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต มีใช้ส่วนหนึ่งของหลักสูตรระดับปริญญาโทผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต หากต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ให้เข้าศึกษาในหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูงหรือหลักสูตรระดับปริญญาโทในสาขาวิชาเดียวกันหรือสาขาวิชาที่สัมพันธ์กัน ทั้งนี้ ในการศึกษาต่อหลักสูตรระดับปริญญาโทสามารถเทียบโอนหน่วยกิตได้ไม่เกินร้อยละ 40 ของหลักสูตรที่จะเข้าศึกษา

10.2 หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง มีใช้ส่วนหนึ่งของหลักสูตรระดับปริญญาเอกผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง หากต้องการศึกษาต่อระดับปริญญาเอกให้ใช้คุณวุฒิปริญญาโทหรือเทียบเท่าเข้าศึกษา

10.3 ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีระยะเวลาการศึกษา 6 ปี หรือเทียบเท่าปริญญาโท สามารถเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูงได้โดยไม่ต้องเข้าศึกษาหลักสูตรระดับปริญญาโทมาก่อน

11. ปริญญาบัตรและใบแสดงผลการศึกษาการออกไปปริญญาบัตรและใบแสดงผลการศึกษา (Transcript) ให้แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อปริญญาและชื่อสาขาวิชา ให้ตรงกับที่ระบุไว้ในเอกสารหลักสูตรฉบับที่เสนอสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษารับทราบ ทั้งนี้ เพื่อมิให้เกิดปัญหาเมื่อนำไปสมัครงานหรือศึกษาต่อ

12. การควบคุมมาตรฐานหลักสูตรสภาสถาบันอุดมศึกษา มีหน้าที่รับผิดชอบในการให้ความเห็นชอบหลักสูตรให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรพ.ศ. 2558 แต่สภาสถาบันสามารถกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหรือกำหนดแนวปฏิบัติที่เหนือกว่าเกณฑ์มาตรฐานฉบับนี้ได้ ทั้งนี้ เพื่อยกระดับคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษาที่สะท้อนเอกลักษณ์ของสถาบันอุดมศึกษาแห่งนั้น ในกรณีมีเหตุอันควรให้เชื่อได้ว่าการจัดการเรียนการสอนไม่เป็นไปตาม

เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่กำหนด ให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาดำเนินการเข้าติดตามตรวจสอบและเสนอคณะกรรมการการอุดมศึกษาพิจารณา

จากสาระเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่าเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 เป็นกรอบหรือแนวปฏิบัติให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการ และพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรทั้งระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อให้หลักสูตรมีคุณภาพเท่าเทียมกัน ในแต่ละมหาวิทยาลัย ตามที่สกอ. กำหนด

แนวปฏิบัติในการนำเสนอหลักสูตรระดับอุดมศึกษาต่อสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

1. หลักสูตรใหม่ (หลักสูตรที่ไม่เคยเปิดสอนในระดับและสาขาวิชานั้นมาก่อน)

1.1 หลักสูตรที่จะเปิดสอนควรสอดคล้องนโยบายของรัฐบาลแผนพัฒนาประเทศ และความต้องการกำลังคนของตลาดแรงงานและสังคม

1.2 หลักสูตรที่จะเปิดสอนควรผ่านการพิจารณากลับกรองจากคณะกรรมการระดับคณะกรรมการวิชาการมหาวิทยาลัยหรือสถาบันหรือคณะกรรมการที่มีหน้าที่พิจารณา แต่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น

1.3 หลักสูตรที่เปิดสอนต้องมีโครงสร้างและมาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด รวมทั้งสอดคล้องกับนโยบายและ/หรือหลักเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด (ถ้ามี)

1.4 สถาบันอุดมศึกษา ควรมีศักยภาพและความพร้อมในการเปิดดำเนินการ หลักสูตรทั้งด้านคณาจารย์ ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนการสอนและปัจจัยเกี่ยวเนื่องอื่น ๆ

1.5 หลักสูตรที่เสนอ สกอ. ต้องได้รับความเห็นชอบหรืออนุมัติจากสภามหาวิทยาลัยหรือสภาสถาบันก่อนเปิดสอน

1.6 หลักสูตรที่ได้รับความเห็นชอบหรืออนุมัติจากสภามหาวิทยาลัยหรือสภาสถาบันแล้ว ต้องเสนอให้ สกอ. ทราบภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับความเห็นชอบหรืออนุมัติเพื่อพิจารณารับทราบหรือรับรองหลักสูตร หากไม่ได้ดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด อาจจะไม่ได้รับการพิจารณารับทราบหรือรับรองหลักสูตร

1.7 เอกสารที่เสนอ สกอ. ประกอบด้วย

1.7.1 หลักสูตรที่เสนอต้องมีหัวข้อและรายละเอียด การจัดทำเอกสารหลักสูตรตามที่ สกอ. กำหนด

1.7.2 แบบเสนอข้อมูลหลักสูตรที่กรอกข้อมูลครบถ้วน โดยอธิการบดีลงนามรับรองความถูกต้องของข้อมูลทั้งหมด พร้อมประทับตราสถาบันทุกหน้า

1.7.3 สำเนาติสภามหาวิทยาลัยที่เห็นชอบหรืออนุมัติหลักสูตร

1.7.4 เอกสารหลักสูตรฉบับสมบูรณ์ จำนวน 5 เล่มพร้อมแผ่นซีดีบันทึกข้อมูล

1.7.5 หากมีเอกสารประกอบหลักสูตรหรือที่อ้างถึง อาทิระเบียบหรือข้อบังคับ ให้จัดทำเป็นเอกสารผนวกแนบท้ายหลักสูตรฉบับสมบูรณ์

1.8 ในกรณีที่เอกสารหลักสูตรมีความถูกต้องครบถ้วนและสมบูรณ์ตามที่สกอ. และ สกอ. จะดำเนินการเสนอให้คณะกรรมการการอุดมศึกษา พิจารณารับทราบหรือรับรองหลักสูตรภายใน 120 วัน

2. หลักสูตรปรับปรุง เป็นการปรับปรุงในสาระสำคัญของหลักสูตร อาทิ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร ชื่อหลักสูตร ชื่อปริญญา เนื้อหาสาระสำคัญในหมวดวิชาเฉพาะและระบบการศึกษา

2.1 หลักสูตรฉบับปรับปรุง ควรจะได้รับการพิจารณาก่อนการส่งจากคณะกรรมการระดับคณะ คณะกรรมการวิชาการมหาวิทยาลัย หรือสถาบัน หรือคณะกรรมการที่มีหน้าที่พิจารณาแต่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น

2.2 หลักสูตรฉบับปรับปรุง ก่อนเสนอ สกอ. ต้องได้รับความเห็นชอบหรืออนุมัติจากสภามหาวิทยาลัยหรือสถาบัน

2.3 หลักสูตรฉบับปรับปรุง ต้องมีโครงสร้างและมาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่ สกอ. กำหนด

2.4 หลักสูตรที่ได้รับความเห็นชอบแล้ว ต้องเสนอให้ สกอ. ภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับความเห็นชอบหรืออนุมัติ เพื่อพิจารณารับทราบหรือรับรองหลักสูตร หากไม่ได้ดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนดอาจจะไม่ได้รับการพิจารณารับทราบหรือรับรองหลักสูตร สถาบันอุดมศึกษาจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

2.5 เอกสารที่เสนอ สกอ. ประกอบด้วย

2.5.1 หลักสูตรที่เสนอต้องมีหัวข้อและรายละเอียดการจัดทำเอกสารหลักสูตรตามที่ สกอ. กำหนด และจัดทำตารางเปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างหลักสูตรเดิมและหลักสูตรฉบับปรับปรุง

2.5.2 แบบเสนอข้อมูลหลักสูตรที่กรอกข้อมูลครบถ้วน โดยอธิการบดีลงนามรับรองความถูกต้องของข้อมูลพร้อมประทับตราสถาบันทุกหน้า

2.5.3 สำเนาติสภามหาวิทยาลัยที่เห็นชอบหรืออนุมัติหลักสูตรฉบับปรับปรุง

2.5.4 เอกสารหลักสูตรฉบับปรับปรุงจำนวน 5 เล่มพร้อมแผ่นบันทึกข้อมูล

(CD)

2.5.5 หากมีเอกสารประกอบหลักสูตรหรือที่อ้างถึง อาทิระเบียบหรือข้อบังคับ ให้จัดทำเป็นเอกสารผนวกแนบท้าย

2.5.6 ในกรณีที่เอกสารหลักสูตรมีความถูกต้องครบถ้วน และสมบูรณ์ตามที่ สกอ. กำหนด และสกอ. จะดำเนินการเสนอให้คณะกรรมการการอุดมศึกษาพิจารณารับทราบ หรือรับรองหลักสูตรปรับปรุงภายใน 120 วัน

3. หลักสูตรปรับปรุงเล็กน้อย เป็นการปรับปรุงในระดับรายวิชา อาทิ การเปลี่ยนชื่อ รายวิชา การเปลี่ยนรหัสรายวิชาการเพิ่มรายวิชาเลือกและการปรับคำอธิบายรายวิชา โดยไม่กระทบโครงสร้างหลักสูตรและเนื้อหาสาระในหมวดวิชาเฉพาะ

3.1 หลักสูตรปรับปรุงควรผ่านการพิจารณากลับกรองจากคณะกรรมการระดับ คณะ คณะกรรมการวิชาการของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันหรือคณะกรรมการที่มีหน้าที่พิจารณา แต่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น

3.2 หลักสูตรที่ปรับปรุงก่อนเสนอ สกอ. ต้องได้รับความเห็นชอบหรืออนุมัติจาก สภามหาวิทยาลัยหรือสถาบัน

3.3 เอกสารที่เสนอต้องมีหัวข้อและรายละเอียดสาระของหลักสูตรในส่วนที่ ต้องการปรับปรุงแก้ไขตามที่ สกอ. กำหนด

3.4 ให้สถาบันอุดมศึกษาจัดทำเอกสารการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรและแจ้งให้ สกอ. รับทราบหรือรับรองเป็นรายภาคการศึกษา

3.5 ในกรณีที่หลักสูตรได้มีการปรับปรุงแก้ไขหลายครั้งให้รวบรวมและสรุปจัดทำ เป็นเอกสารฉบับเดียว

3.6 ให้ส่งเอกสารตามข้อ 5 จำนวน 5 ฉบับ พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูล

อนึ่ง การรับทราบหรือรับรองหลักสูตรใหม่หรือหลักสูตรปรับปรุง จะเป็นไป ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า มหาวิทยาลัย/สถาบันได้จัดทำหลักสูตรสอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐาน หลักสูตร นโยบาย และ/หรือหลักเกณฑ์ที่กำหนดเท่านั้น หากมิได้เป็นไปตามเงื่อนไขดังกล่าว สกอ. ไม่อาจส่งหลักสูตรดังกล่าวไปให้สำนักงานก.พ.พิจารณารับรองคุณวุฒิผู้สำเร็จการศึกษา ตามหลักสูตรเพื่อประโยชน์ในการบรรจุและการแต่งตั้งข้าราชการพลเรือน รวมทั้งกำหนด เงินเดือนที่ควรได้รับ และระดับตำแหน่งที่ควรแต่งตั้ง

จากสาระเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการนำเสนอหลักสูตรระดับอุดมศึกษาต่อ สกอ. ดังได้ กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า สกอ. ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการนำเสนอหลักสูตรต่อ สกอ. ประกอบด้วย

1. หลักสูตรใหม่ (หลักสูตรที่ไม่เคยเปิดสอนในระดับและสาขาวิชานั้นมาก่อน) ต้อง ดำเนินการดังนี้

1.1 ควรสอดคล้องนโยบายของรัฐบาลแผนพัฒนาประเทศ และความต้องการ กำลังคนของตลาดแรงงานและสังคม

1.2 ผ่านการพิจารณากลับกรองจากคณะกรรมการระดับ คณะคณะกรรมการ วิชาการมหาวิทยาลัยหรือสถาบันหรือคณะกรรมการที่มีหน้าที่พิจารณาแต่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น

1.3 มีโครงสร้างและมาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด รวมทั้งสอดคล้องกับนโยบายและ/หรือหลักเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด (ถ้ามี)

1.4 มีศักยภาพและความพร้อมในการเปิดดำเนินการหลักสูตรทั้งด้านคณาจารย์ ทรัพยากรสนับสนุนการเรียนการสอนและปัจจัยเกื้อหนุนอื่น ๆ

1.5 ได้รับความเห็นชอบหรืออนุมัติจากสภามหาวิทยาลัยหรือสภาสถาบันก่อนเปิดสอน

1.6 ต้องเสนอให้คณะกรรมการการอุดมศึกษาทราบภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับความเห็นชอบหรืออนุมัติเพื่อพิจารณารับทราบหรือรับรองหลักสูตร

1.7 เอกสารที่เสนอ สกอ. เอกสารหลักสูตรต้องมีหัวข้อและรายละเอียดการจัดทำเอกสารหลักสูตรตามที่ สกอ. กำหนด อธิการบดีลงนามรับรองความถูกต้องของข้อมูลทั้งหมด พร้อมประทับตราสถาบันทุกหน้า สำเนาติดสภามหาวิทยาลัยที่เห็นชอบหรืออนุมัติหลักสูตร เอกสารหลักสูตรฉบับสมบูรณ์ จำนวน 5 เล่ม พร้อมแผ่นซีดีบันทึกข้อมูล

1.8 หลักสูตรมีความถูกต้องครบถ้วนและสมบูรณ์ สกอ. จะเสนอคณะกรรมการการอุดมศึกษา พิจารณารับทราบหรือรับรองหลักสูตรภายใน 120 วัน

2. หลักสูตรปรับปรุงเป็นการปรับปรุงในสาระสำคัญของหลักสูตร ต้องดำเนินการดังนี้

2.1 ควรได้รับการพิจารณาถ่วงน้ำหนักจากคณะกรรมการระดับคณะ คณะกรรมการวิชาการมหาวิทยาลัยหรือสถาบัน หรือคณะกรรมการที่มีหน้าที่พิจารณาแต่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น

2.2 ต้องได้รับความเห็นชอบหรืออนุมัติจากสภามหาวิทยาลัยหรือสถาบัน

2.3 ต้องมีโครงสร้างและมาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่ สกอ. กำหนด

2.4 เสนอให้ สกอ. ภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับความเห็นชอบหรืออนุมัติ

2.5 เอกสารที่เสนอสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาประกอบด้วยเอกสารหลักสูตรต้องมีหัวข้อและรายละเอียดการจัดทำเอกสารหลักสูตรตามที่ สกอ. กำหนด อธิการบดีลงนามรับรองความถูกต้องของข้อมูลทั้งหมด พร้อมประทับตราสถาบันทุกหน้า สำเนาติดสภามหาวิทยาลัยที่เห็นชอบหรืออนุมัติหลักสูตร เอกสารหลักสูตรฉบับสมบูรณ์ จำนวน 5 เล่ม พร้อมแผ่นซีดีบันทึกข้อมูล

2.6 หลักสูตรมีความถูกต้องครบถ้วนและสมบูรณ์ สกอ. จะเสนอคณะกรรมการการอุดมศึกษา พิจารณารับทราบหรือรับรองหลักสูตรภายใน 120 วัน

3. หลักสูตรปรับปรุงเล็กน้อย เป็นการปรับปรุงโดยไม่กระทบโครงสร้างหลักสูตรและเนื้อหาสาระในหมวดวิชาเฉพาะควรดำเนินการดังนี้

3.1 ผ่านการพิจารณาถ้อยแถลงจากคณะ กรรมการระดับคณะคณะกรรมการ วิชาการของมหาวิทยาลัยหรือสถาบัน หรือคณะกรรมการที่มีหน้าที่พิจารณาแต่เรียกชื่อเป็น ใช้อื่น

3.2 ต้องได้รับความเห็นชอบหรืออนุมัติจากสภามหาวิทยาลัยหรือสถาบัน

3.3 ต้องมีหัวข้อและรายละเอียดสาระของหลักสูตรในส่วนที่ต้องการปรับปรุงแก้ไข ตามที่ สกอ. กำหนด

3.4 ต้องจัดทำเอกสารการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรและแจ้งให้ สกอ. รับทราบหรือ รับรองเป็นรายภาคการศึกษา

3.5 ในกรณีที่หลักสูตรใดมีการปรับปรุงแก้ไขหลายครั้งให้รวบรวมและสรุปจัดทำ เป็นเอกสารฉบับเดียว

3.6 ให้ส่งเอกสารตามข้อ 5 จำนวน 5 ฉบับ พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูล

การพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

1. ความเป็นมา

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 4 ได้กำหนดให้สถาบัน ราชภัฏที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2537 มีฐานะเป็นมหาวิทยาลัยราช ภัฏ และมาตรา 7 กำหนดให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ที่ เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการ ทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยีทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู และมีพันธกิจหลัก 4 ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา, 2547) ได้แก่

1.1 เพิ่มคุณค่าการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุ บำรุงศิลปวัฒนธรรมแบบบูรณาการโดยการน้อมนำคุณธรรม จริยธรรมละความรู้ตามแนว พระราชดำริ

1.2 ผลิตบัณฑิตโดยเน้นบัณฑิตนักปฏิบัติ ด้วยกระบวนการบูรณาการการ วิจัยและพัฒนาแก้ไขปัญหาท้องถิ่น

1.3 สร้างองค์ความรู้ ด้วยหลักสูตรที่สามารถรองรับสถานการณ์ปัจจุบัน และ การเปลี่ยนแปลงในอนาคต

1.4 จัดการระบบการภายในโดยเน้นการบริหารแบบจัดการตัวเอง เพื่อพัฒนา องค์การอย่างยั่งยืน

จากพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยทั้ง 4 ด้านจะบรรลุเป้าหมายได้ต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญคือ หลักสูตร เนื่องจากหลักสูตรเป็นเครื่องมือหรือแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็นไปตามที่สังคมต้องการ มหาวิทยาลัยจัดการเรียนการสอนใน 6 คณะ ได้แก่ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะเทคโนโลยีการเกษตรและอาหาร และคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม เปิดสอนทั้งระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา รวม 62 หลักสูตร

2. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เพื่อให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 มหาวิทยาลัยจึงได้กำหนดขั้นตอนในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร ไว้ดังนี้ (มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 2554)

2.1 การบรรจุหลักสูตรในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัย

หลักสูตรที่จะเปิดดำเนินการได้ต้องได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัย และต้องสอดคล้องตามกรอบแนวทางที่สภามหาวิทยาลัยกำหนด โดยมีแนวทางในการพิจารณาดังนี้

2.1.1 มีความสอดคล้องกับนโยบายการผลิตบัณฑิตของประเทศและของมหาวิทยาลัยตามแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย

2.1.2 สอดคล้องกับทิศทางการสนับสนุนด้านงบประมาณ

2.1.3 ศักยภาพอาจารย์ประจำหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร

2.1.4 ความพร้อมด้านห้องเรียน สื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีสารสนเทศ

2.1.5 ความพร้อมด้านระยะเวลาในการขออนุมัติเปิดสอนหลักสูตรต่าง ๆ นั้น จะต้องดำเนินการให้ทันเวลาที่คาดว่าจะเปิดสอนตามแผน และจะต้องจัดทำเอกสารหลักสูตรตามรูปแบบที่มหาวิทยาลัยกำหนด และควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบการพิจารณา หรือข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าหรืองานวิจัยเพื่อสนับสนุนและอ้างอิง

2.2 การขออนุมัติหลักสูตรใหม่ และหลักสูตรปรับปรุงมาก

การขออนุมัติหลักสูตรใหม่และหลักสูตรปรับปรุงมาก ผู้รับผิดชอบหลักสูตรต้องจัดทำเอกสารหลักสูตรที่มีหัวข้อและรายละเอียด หลักเกณฑ์ตามรูปแบบที่มหาวิทยาลัยกำหนด

2.3 การขออนุมัติหลักสูตรปรับปรุงเล็กน้อย

การขออนุมัติหลักสูตรปรับปรุงเล็กน้อย หมายถึง การขออนุมัติปรับปรุงรายละเอียดของหลักสูตรซึ่งไม่มีผลกระทบต่อโครงสร้างหลักสูตรเดิมที่ได้รับอนุมัติแล้ว เช่น การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขของหลักสูตร การเพิ่มหมวดวิชา การเปลี่ยนแปลงรายวิชาในหมวดวิชา

เลือก โดยผู้รับผิดชอบหลักสูตรจะต้องจัดทำเอกสารหลักสูตรตามแบบฟอร์มการขอปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร (สมอ.08)

2.4 ขั้นตอนการจัดทำและเสนอเอกสารหลักสูตร

2.4.1 การร่างหลักสูตร ให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรเสนอรายชื่อคณะกรรมการร่างหลักสูตรโดยคณบดีเป็นผู้แต่งตั้ง กรณีเป็นหลักสูตรสาขาวิชาร่วมระหว่างคณะ ให้อธิการบดีเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการก่อนดำเนินการจัดทำ (ร่าง) เอกสารหลักสูตร มคอ.2 ตามแบบฟอร์มที่มหาวิทยาลัยกำหนด และส่งให้คณะกรรมการวิพากษ์หลักสูตรพิจารณาต่อไป

2.4.2 การวิพากษ์หลักสูตร ให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรเสนอรายชื่อคณะกรรมการวิพากษ์หลักสูตร โดยให้อธิการบดีเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการก่อนดำเนินการวิพากษ์หลักสูตร และส่งให้คณะกรรมการประจำคณะพิจารณาต่อไป

2.4.3 การเสนอขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องระดับคณะ ให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตร เสนอเอกสารหลักสูตรที่ดำเนินการเรียบร้อยแล้วต่อที่ประชุมคณะกรรมการประจำคณะ/คณะกรรมการบัณฑิตวิทยาลัย (กรณีหลักสูตรสาขาวิชาร่วมระดับบัณฑิตศึกษา)

ภายหลังการพิจารณา หากมีข้อเสนอแนะ ให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรแก้ไขเอกสารให้เรียบร้อย ก่อนเสนอมหาวิทยาลัยพิจารณาให้ความเห็นชอบตามขั้นตอนต่อไป

2.4.4 การเสนอขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องระดับมหาวิทยาลัย การเสนอหลักสูตรใหม่/หลักสูตรปรับปรุงมาก ที่ผ่านความเห็นชอบคณะกรรมการประจำคณะแล้วต่อคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องระดับมหาวิทยาลัย ทั้งหลักสูตรระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา ให้เสนอเอกสารหลักสูตร ส่งไปทำงานส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร กองมาตรฐานวิชาการและประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ กลั่นกรอง และพิจารณาให้การจัดทำเอกสารหลักสูตร การใช้คำหรือภาษา มีความถูกต้อง ก่อนเสนอให้คณะกรรมการชุดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องพิจารณาประกอบด้วย

1) คณะกรรมการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี/คณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัย ให้คณะ/สาขาวิชา เสนอดัชนีฉบับเอกสารหลักสูตร (มคอ.2) จำนวน 1 ชุด ไปที่งานส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร กองมาตรฐานวิชาการและประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องก่อน หากมีการแก้ไขงานจะแจ้งให้แก้ไขให้แล้วเสร็จ แล้วให้ทำสำเนาเอกสารหลักสูตร (มคอ.2) จำนวน 25 ชุด เพื่อนำเข้าพิจารณาในวาระการประชุม

ภายหลังการพิจารณา งานส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร กองมาตรฐานวิชาการและประกันคุณภาพการศึกษา จะสรุปมติที่ประชุมแจ้ง คณะ/สาขาวิชาเจ้าของหลักสูตรทราบ และดำเนินการปรับแก้ไขเอกสาร (กรณีที่มีมติให้แก้ไขโดยให้แก้ไขภายใน 15 วัน หากพ้นกำหนดให้ถือว่าผู้รับผิดชอบหลักสูตรมีประสงค์จะดำเนินการต่อไป และหากประสงค์จะขออนุมัติหลักสูตรเดิมจะต้องเสนอใหม่อีกครั้ง)

2) สภาวิชาการมหาวิทยาลัย ให้คณะ/สาขาวิชา ส่งต้นฉบับเอกสารหลักสูตร (มคอ.2) จำนวน 1 ชุด ไปที่งานส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร กองมาตรฐานวิชาการและประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องก่อน หากมีการแก้ไขให้แก้ไขให้แล้วเสร็จ แล้วทำสำเนาเอกสารหลักสูตร (มคอ.2) จำนวน 19 ชุด ส่งที่งานส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร กองมาตรฐานวิชาการและประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อนำเข้าพิจารณาในวาระการประชุมสภาวิชาการ

ภายหลังการพิจารณา ให้คณะ/สาขาวิชาดำเนินการปรับแก้ไขเอกสาร (กรณีที่มิตให้แก้ไขโดยให้แก้ไขภายใน 15 วัน หากพ้นกำหนดให้ถือว่าผู้รับผิดชอบหลักสูตรมีประสงค์จะดำเนินการต่อและหากประสงค์จะขออนุมัติหลักสูตรเดิมจะต้องเสนอใหม่อีกครั้งหนึ่ง)

3) สภามหาวิทยาลัย ให้คณะ/สาขาวิชาส่งไฟล์หลักสูตร (มคอ.2) แบบรายงานข้อมูลการพิจารณารายละเอียดของหลักสูตร (มคอ.02-06) อย่างละ 1 ชุด ไปที่งานส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร กองมาตรฐานวิชาการและประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องก่อน หากมีการแก้ไขให้แก้ไขให้แล้วเสร็จ และส่งไฟล์ฉบับสมบูรณ์ ที่งานส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร กองมาตรฐานวิชาการและประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อจัดทำเล่มเอกสารหลักสูตรฉบับสมบูรณ์ ตามจำนวนของคณะกรรมการ และนำเข้าพิจารณาในการประชุมสภามหาวิทยาลัย เพื่อให้ความเห็นชอบหลักสูตร

ภายหลังการพิจารณา ให้คณะ/สาขาวิชาดำเนินการปรับแก้ไขเอกสาร (กรณีที่มิตให้แก้ไขโดยให้แก้ไขภายใน 15 วัน หากพ้นกำหนดให้ถือว่าผู้รับผิดชอบหลักสูตรมีประสงค์จะดำเนินการต่อไปและหากประสงค์จะขออนุมัติหลักสูตรเดิมจะต้องเสนอใหม่อีกครั้ง)

ดังนั้น เพื่อให้สามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จทันตามที่สกอ.กำหนด ให้คณะ/สาขาวิชาผู้รับผิดชอบหลักสูตรปรับแก้ไขเอกสารหลักสูตรให้ถูกต้องตามมติที่ประชุมสภามหาวิทยาลัย และส่งไฟล์ไปยังงานส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร กองมาตรฐานวิชาการและประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 2 สัปดาห์นับจากวันที่สภามหาวิทยาลัยมีมติเห็นชอบหลักสูตร เพื่องานส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร กองมาตรฐานวิชาการและประกันคุณภาพการศึกษาจัดทำเล่มเอกสารหลักสูตร (มคอ.2) ฉบับสมบูรณ์ แบบรายงานข้อมูลการพิจารณารายละเอียดของหลักสูตร (มคอ.02-06) เพื่อจัดส่งให้กับ สกอ. ในการรับรอง/รับทราบหลักสูตร

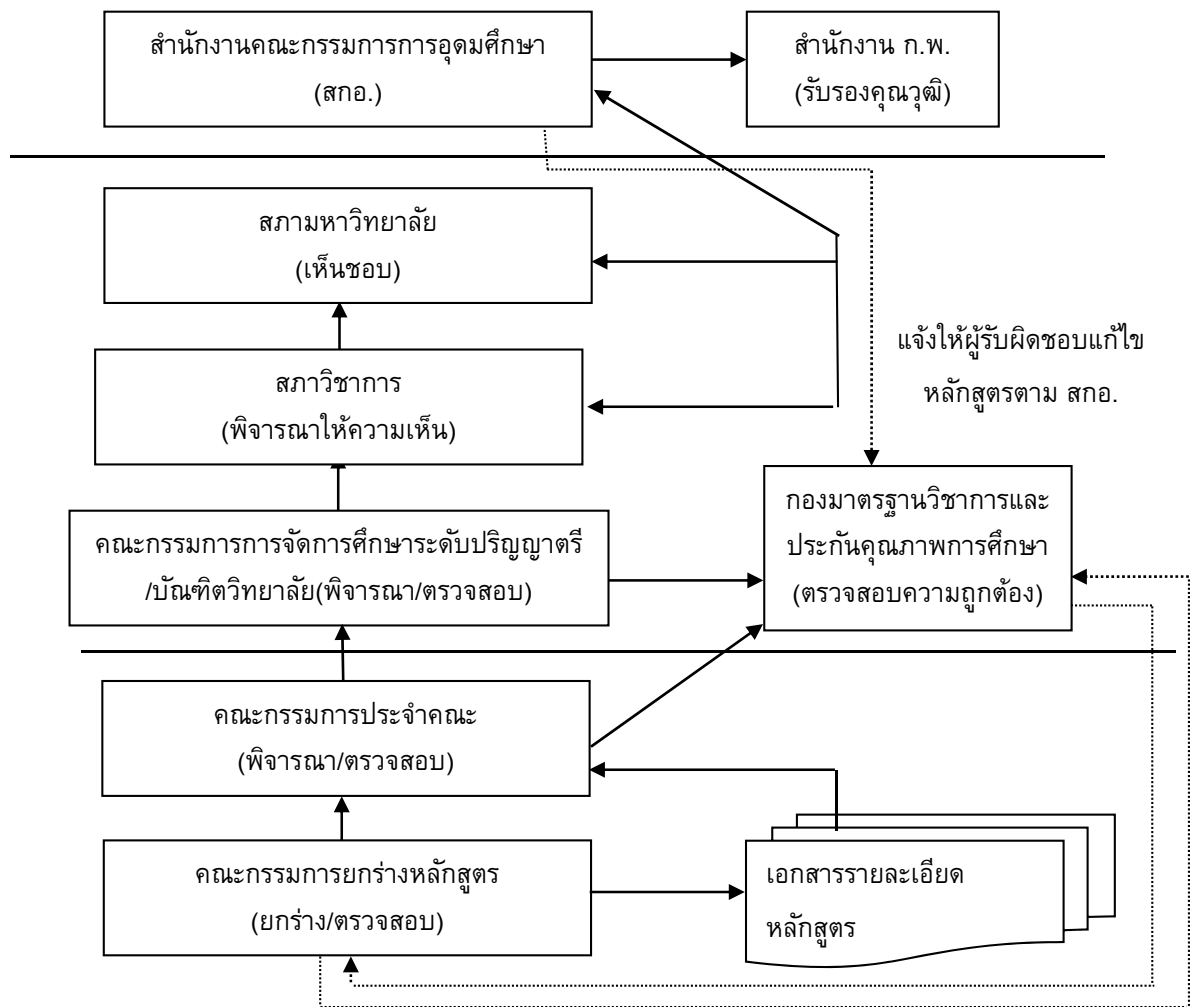
2.4.5 การเสนอหลักสูตรต่อสกอ. ให้แต่ละมหาวิทยาลัยเสนอหลักสูตรที่สภามหาวิทยาลัยนั้น ๆ พิจารณาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้กับสกอ.รับรอง/รับทราบภายใน 30 วัน นับจากวันที่สภามหาวิทยาลัยพิจารณาให้ความเห็นชอบแล้ว

ในกรณีที่เอกสารหลักสูตรยังมีข้อแก้ไข สกอ.จะประสานมายังงานส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร กองมาตรฐานวิชาการและประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อดำเนินการแก้ไขเอกสารหลักสูตรดังกล่าว โดยงานส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร กองมาตรฐานวิชาการและประกัน

คุณภาพการศึกษา จะประสานผู้รับผิดชอบหลักสูตรในดำเนินการร่วมกันเพื่อแก้ไขเอกสารหลักสูตรตามข้อเสนอแนะของสกอ. ก่อนจัดทำเล่มสมบูรณ์ไปให้กับสกอ.พิจารณาอีกครั้ง

กรณีที่เอกสารหลักสูตรมีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว สกอ.จะดำเนินการเสนอให้กรรมการการอุดมศึกษาพิจารณารับรอง/รับทราบหลักสูตรภายใน 120 วัน นับจากวันที่ทางสกอ.ได้รับหลักสูตรดังกล่าว และแจ้งผลการรับรอง/รับทราบหลักสูตรมายังมหาวิทยาลัย

2.4.6 การเสนอหลักสูตรต่อสำนักงานข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ภายหลังจากที่ สกอ.รับรอง/รับทราบหลักสูตรแล้วจะเสนอสำนักงาน ก.พ. พิจารณาประเมินค่าหลักสูตร และ สกอ.จะแจ้งผลการพิจารณาของสำนักงาน ก.พ.กลับมายังมหาวิทยาลัยทราบ

ภาพ 1 ขั้นตอนการขออนุมัติหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (ที่มา : กองบริการการศึกษา, 2554)

จากสาระเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามได้ดำเนินการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรทั้งหมดให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และ

เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 รวมถึงควบคุมคุณภาพการศึกษาเพื่อให้หลักสูตรให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปเกณฑ์ของ สกอ. และให้เป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2557) ได้กล่าวว่า ภายหลังจากที่หลักสูตรได้พัฒนาและปรับปรุงให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรและกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ แล้วจึงจะต้องดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตรตามภารกิจหลักที่มหาวิทยาลัยจะต้องปฏิบัติ มี 4 ประการ คือ 1) การผลิตบัณฑิต 2) การวิจัย 3) การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และ 4) การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม การดำเนินการตามภารกิจ 4 ประการดังกล่าว ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา มีมาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์ประเมินคุณภาพมาตรฐานที่เป็นกรอบสำคัญในการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา คือ มาตรฐานการอุดมศึกษาในขณะเดียวกันสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอีกมาก เช่น เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. หรือกรอบการปฏิบัติราชการตามมิติด้านต่าง ๆ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ในกรณีมหาวิทยาลัยของรัฐ เป็นต้น และได้กำหนดตัวบ่งชี้เชิงปริมาณ และตัวบ่งชี้เชิงคุณภาพ ไว้ดังนี้

ตัวบ่งชี้เชิงคุณภาพ จะระบุเกณฑ์มาตรฐานเป็นข้อ ๆ กำหนดเกณฑ์การประเมินตัวบ่งชี้เป็น 5 ระดับ มีคะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 5 การประเมินเชิงคุณภาพนี้จะมีทั้งการนับจำนวนข้อและระบุว่าผลการดำเนินงานได้กี่ข้อ ได้คะแนนเท่าใด กรณีที่ไม่ดำเนินการใด ๆ หรือดำเนินการไม่ครบที่จะได้ 1 คะแนน ให้ถือว่าได้ 0 คะแนนและการประเมินโดยกำหนดการให้คะแนนตามที่ได้คณะหรือสถาบันดำเนินการและกรรมการประเมิน (Peer Review) จะพิจารณาผลการดำเนินการนั้น ๆ ร่วมกันก่อนที่จะบันทึกคะแนน โดยมีระดับคะแนนอยู่ระหว่าง 0 – 5

ตัวบ่งชี้เชิงปริมาณอยู่ในรูปของร้อยละหรือค่าเฉลี่ย กำหนดเกณฑ์การประเมินเป็นคะแนนระหว่าง 1 ถึง 5 โดยเป็นค่าต่อเนื่อง (มีจุดทศนิยม) สำหรับการแปลงผลการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ (ซึ่งอยู่ในรูปร้อยละหรือค่าเฉลี่ย) เป็นคะแนนทำโดยการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ โดยที่แต่ละตัวบ่งชี้จะกำหนดค่าร้อยละหรือค่าเฉลี่ยที่คิดเป็นคะแนนเต็ม 5 ไว้

การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ปี พ.ศ. 2557 คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษาได้กำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษาโดยให้พิจารณาเพิ่มเติมในสาระที่เกี่ยวข้องในกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 11 (พ.ศ.

2555-2559) มาตรฐานการอุดมศึกษา มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2548 รวมทั้งกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ทั้งนี้ ได้กำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 3 ระดับ โดยมีองค์ประกอบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามพันธกิจ 4 ด้านของสถาบันอุดมศึกษาและเพิ่มเติมด้านอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายในทั้งระดับหลักสูตร คณะ และสถาบันดำเนินการไปพร้อมกัน หากเป็นตัวบ่งชี้ที่เน้นกระบวนการจะต้องมีการประเมินผลลัพธ์ภายใต้การดำเนินการตามตัวบ่งชี้กระบวนการดังกล่าวด้วย (Process Performance) ซึ่งได้กำหนดหลักการพัฒนาไว้ดังนี้

1. การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบได้แก่องค์ประกอบที่ 1 การกำกับมาตรฐาน องค์ประกอบที่ 2 บัณฑิต องค์ประกอบที่ 3 นักศึกษา องค์ประกอบที่ 4 อาจารย์องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตรการเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน และองค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตรครอบคลุมเรื่องการส่งเสริม พัฒนานักศึกษาการวางระบบกระบวนการจัดการเรียนการสอน จำนวนอาจารย์ต่อนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา (โดยเฉพาะการคุมวิทยานิพนธ์ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร) ผลงานทางวิชาการ ผลงานวิจัยของคณาจารย์ สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ห้องสมุดและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ การดำเนินการตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติรวมทั้งคุณภาพบัณฑิต ซึ่งจะพิจารณาจากการมีงานทำหรือประกอบอาชีพอิสระ คุณภาพผลงานตีพิมพ์และเผยแพร่ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาโดยระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร ถือว่าสำคัญที่สุด มีหลักการดังต่อไปนี้

1.1 เป็นการประกันคุณภาพการจัดการศึกษา ว่าหลักสูตรได้ดำเนินการเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา และเกณฑ์มาตรฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยให้พิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การกำกับมาตรฐาน บัณฑิต นักศึกษา อาจารย์หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ

1.2 เชื่อมโยงกับตัวบ่งชี้การดำเนินการตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 เพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่หลักสูตรที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ซึ่งสกอ.ได้กำหนดแนวทางการเผยแพร่หลักสูตรไว้ในประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่องแนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552

1.3 ตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตรเป็นข้อมูลพื้นฐานในส่วนที่เกี่ยวข้องตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาและตัวบ่งชี้เชิงปริมาณในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณวุฒิตำแหน่งทางวิชาการและผลงานทางวิชาการของอาจารย์ตัวบ่งชี้เชิงคุณภาพที่เน้นกระบวนการจะประเมินในลักษณะของพินิจพิจารณา (peer review) ซึ่งจะมีรายละเอียด

ของคำถามที่จะเป็นแนวทางให้แก่ผู้ประเมินเพื่อให้สามารถนำไปพิจารณาตามบริบทของสถาบันได้และได้กำหนดแนวทางในการให้คะแนนในแต่ละระดับสำหรับผู้ประเมินและผู้รับการประเมินได้ใช้ในการพิจารณา

1.4 สถาบันอุดมศึกษา สามารถจัดทำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร โดยมีการดำเนินงานได้ตามมาตรฐานที่เทียบเคียงกับมาตรฐานของ สกอ. ทั้งนี้ทุกระบบ ต้องได้รับการเห็นชอบจากสภาสถาบัน และเสนอคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา พิจารณาให้ความเห็นชอบและให้มีการจัดส่งผลการประเมินพร้อมข้อมูลพื้นฐานให้กับ สกอ. เพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะตัวอย่างการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตรที่เทียบเคียงได้เช่น ผลการประเมินหลักสูตรของ AUN QA ผลการประเมินหลักสูตรวิชาชีพที่ได้รับการรับรองจากองค์การวิชาชีพระดับนานาชาติเช่น AACSB (สำหรับหลักสูตรทางด้านบริหารธุรกิจ) ABET (สำหรับหลักสูตรทางด้านวิศวกรรมศาสตร์) และหลักสูตรที่ได้รับการตรวจประเมินเป็นประจำและผ่านการรับรองโดยสภาวิชาชีพ

2. การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับคณะ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่องค์ประกอบที่ 1 การผลิตบัณฑิต องค์ประกอบที่ 2 การวิจัย องค์ประกอบที่ 3 การบริการวิชาการ องค์ประกอบที่ 4 การทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม และองค์ประกอบที่ 5 การบริหารจัดการ ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับคณะให้ครอบคลุมการดำเนินงานของคณะ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของแต่ละหลักสูตรที่คณะดูแลรวมทั้งกิจกรรมนักศึกษา การบริการนักศึกษา การให้บริการทางวิชาการ การวิจัย การบริหารจัดการและการประกันคุณภาพของคณะ

3. การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับสถาบัน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การผลิตบัณฑิต องค์ประกอบที่ 2 การวิจัย องค์ประกอบที่ 3 การบริการวิชาการ องค์ประกอบที่ 4 การทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม และองค์ประกอบที่ 5 การบริหารจัดการ ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับสถาบัน พิจารณาให้เป็นไปตามมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ มาตรฐานด้านศักยภาพและความพร้อมในการจัดการศึกษา ประกอบด้วยด้านกายภาพด้านวิชาการ ด้านการเงิน ด้านการบริหารจัดการมาตรฐาน ด้านการดำเนินการตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัย ด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ด้านการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ทั้งนี้ ควรมุ่งเน้นการประกันคุณภาพการดำเนินการของสถาบันเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของแต่ละคณะ โดยครอบคลุมในด้านกายภาพและภารกิจของสถาบัน รวมถึงการประกันคุณภาพในภาพรวม

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในแต่ละระดับ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อควบคุมคุณภาพ การติดตามตรวจสอบคุณภาพและการพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษาในระดับหลักสูตร ระดับคณะและระดับสถาบันให้ได้ข้อมูลที่ชี้ผลการบริหารจัดการหลักสูตรที่ได้คุณภาพตามมาตรฐาน

การอุดมศึกษาของแต่ละคณะ และภาพรวมของสถาบันอันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางและพัฒนาคุณภาพตามเกณฑ์และมาตรฐานที่ตั้งไว้อย่างต่อเนื่อง เพื่อจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในเสนอต่อ สกอ. ทุกปีการศึกษาตลอดจนเพื่อรองรับการติดตามตรวจสอบอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปีตามกฎกระทรวงฯ รวมทั้งการสร้างเชื่อมั่นต่อสังคมในเรื่องคุณภาพบัณฑิตโดยผู้เรียนมีงานทำ ผู้เรียนมีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และเพื่อประกอบการพิจารณาขึ้นทะเบียนหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 โดยกระบวนการและวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาเกิดประโยชน์ ได้กำหนดแนวทางการจัดกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามวงจรคุณภาพ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Plan) การดำเนินงานและเก็บข้อมูล (Do) การประเมินคุณภาพ (Check/Study) และการเสนอแนวทางการปรับปรุง (Act) โดยมีรายละเอียดดังนี้

P = เริ่มกระบวนการวางแผนการประเมินตั้งแต่ต้นปีการศึกษา โดยนำผลการประเมินปีก่อนหน้ามาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนโดยต้องเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมิถุนายน กรณีใช้ระบบเปิด-ปิดภาคการศึกษาแบบเดิมหรือตั้งแต่เดือนสิงหาคม กรณีใช้ระบบเปิด-ปิดภาคการศึกษาตามอาเซียน

D = ดำเนินงานและเก็บข้อมูลบันทึกผลการดำเนินงานตั้งแต่ต้นปีการศึกษา คือ เดือนที่ 1-เดือนที่ 12 ของปีการศึกษา (เดือนมิถุนายน-พฤษภาคม ปีถัดไปหรือเดือนสิงหาคม-กรกฎาคม ปีถัดไป)

C/S = ดำเนินการประเมินคุณภาพในระดับหลักสูตร คณะ และสถาบัน ระหว่างเดือนมิถุนายน - สิงหาคม หรือเดือนสิงหาคม - ตุลาคม ของปีการศึกษาถัดไป

A = วางแผนปรับปรุงและดำเนินการปรับปรุงตามผลการประเมิน โดยคณะกรรมการบริหารระดับหลักสูตร ระดับคณะและระดับสถาบัน โดยนำข้อเสนอแนะและผลการประเมินของคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในมาวางแผนปรับปรุงการดำเนินงาน (รวมทั้งข้อเสนอแนะของสภามหาวิทยาลัย) มาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีและเสนอตั้งงบประมาณปีถัดไปหรือจัดทำโครงการพัฒนาและเสนอใช้งบประมาณกลางปีหรืองบประมาณพิเศษก็ได้

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

1. ความหมายของหลักสูตร หลักสูตร เป็นคำที่มีความหมายยืดหยุ่น โดยมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของหลักสูตรแตกต่างกันออกไปตามความเชื่อความเข้าใจ บริบท และตามแนวความคิดไว้ดังนี้

ชาร์ง บัวศรี (2542 : 6) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายกำหนดไว้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542 : 25) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร มีความหมาย 3 ประการ คือ หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการและการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเป็นระบบในการจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิตและเป็นแผนการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542 : 19) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาเพื่อให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ หลักการ จุดหมาย โครงสร้างแนวดำเนินการ และการวัดผลประเมินผล เนื่องจากหลักสูตรเป็นเพียงแนวปฏิบัติการกว้าง ๆ มิได้ระบุนรายละเอียดของการปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ด้วยการวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้โครงสร้างเนื้อหาวิชาและแผนการสอนจึงจะสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนจริงได้

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิชัย (2544 : 44) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียน โดยมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอนไว้ในเอกสารเพื่อเป็นแม่บทในการจัดการเรียนการสอนตามระดับชั้น

รุจิรี ภูสาระ (2545 : 1) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ แผนการเรียนประกอบด้วยเป้าหมาย และจุดประสงค์เฉพาะที่จะนำเสนอและจัดการเนื้อหา ซึ่งจะรวมถึงแบบของการเรียนการสอนตามจุดประสงค์ และทำที่สุดจะต้องมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียน

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 9-14) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 7 ประการดังนี้

- 1) หลักสูตรในฐานะที่เป็นวิชาและเนื้อหาสาระที่จัดให้แก่ผู้เรียน
- 2) หลักสูตรในฐานะที่เป็นเอกสารหลักสูตร
- 3) หลักสูตรในฐานะที่เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะให้แก่ผู้เรียน
- 4) หลักสูตรในฐานะแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่นักเรียน
- 5) หลักสูตรในฐานะที่เป็นมวลประสบการณ์

6) หลักสูตรในฐานะที่เป็นจุดหมายปลายทาง

7) หลักสูตรในฐานะที่เป็นระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

จากสาระเกี่ยวกับความหมายของหลักสูตรจากนักการศึกษาที่ได้นำเสนอมาข้างต้นสรุปได้ว่า หลักสูตรหมายถึง แผนหรือโครงการที่ออกแบบไว้เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมกระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียน

2. องค์ประกอบของหลักสูตร นับว่ามีความสำคัญยิ่งที่จะทำให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ได้มีนักการศึกษาเสนอไว้ ดังนี้

ชารง บัวศรี (2542 : 8-9) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักสูตรไว้ว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญและขาดไม่ได้ ได้แก่

2.1 เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา (Education Goals and Policies) หมายถึงสิ่งที่รัฐต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา

2.2 จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims) หมายถึงผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน หลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว

2.3 รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (Types and Structures) หมายถึง ลักษณะและแผนผังที่แสดงการแจกแจงวิชาหรือกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์

2.4 จุดประสงค์ของวิชา (Subject Objectives) หมายถึงผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นไปแล้ว

2.5 เนื้อหา (Content) หมายถึงสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทักษะและความสามารถที่ต้องการให้มีรวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ

2.6 จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (Instructional Objectives) หมายถึงสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้มีทักษะและความสามารถ หลังจากที่ได้เรียนรู้เนื้อหาที่กำหนดไว้

2.7 ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategies) หมายถึงวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้

2.8 การประเมินผล (Evaluation) หมายถึงการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตร

2.9 วัสดุ หลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน (Curriculum Materials and Instructional media) หมายถึงเอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นฟิล์ม แถบวีดิทัศน์ ฯลฯ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เทคโนโลยีการศึกษาและอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

ศศิธร ชันดิธรางกุล (2550 : 5) กล่าวว่า วิธีการหนึ่งที่จะช่วยกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรคือ การพิจารณาประเด็นสำคัญของการตัดสินใจที่เป็นความต้องการในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งรวมถึงหลักการเรียนรู้ ธรรมชาติของผู้เรียนและธรรมชาติของ

ความรู้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการดังกล่าว องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร คือ เป้าหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหา ประสบการณ์การเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล

สุมิตร คุณากร (2550 : 9) กล่าวว่า หลักสูตรประกอบด้วยองค์ประกอบของหลักสูตร 4 องค์ประกอบได้แก่

- 1) ความมุ่งหมาย (Objective)
- 2) เนื้อหา (Content)
- 3) การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum implementation)
- 4) การประเมินผล (Evaluation)

ชนัท ธาตุทอง (2551 : 9-10) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรโดยทั่วไปแล้วมี 4 องค์ประกอบ คือ ความมุ่งหมาย (Objective) เนื้อหาวิชา (Content) การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) การประเมินผล (Evaluation)

จากสาระเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรจากนักการศึกษาที่ได้นำเสนอมาข้างต้นสรุปได้ว่า องค์ประกอบหลัก จะประกอบไปด้วยจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้หรือการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลเพื่อในการปรับปรุงต่อไป

3. การพัฒนาหลักสูตร นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

พิสมัย ถิละแก้ว (2541 : 7) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมี 2 ลักษณะ คือ 1) การปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุง แก้ไขหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น มีความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น 1) การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรใหม่ขึ้นมาใช้แทนหลักสูตรเดิมซึ่งจะแตกต่างจากหลักสูตรเดิมทั้งระบบ

ไชยรัตน์ ปรานี (2547 : 27) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความหมายกว้างขวางครอบคลุมงานหลายมิติของการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่

1) การวางแผนหลักสูตร จัดทำหลักสูตรหรือยกร่างหลักสูตรประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดเนื้อหาสาระ และประสบการณ์เรียนรู้ การกำหนดการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้

2) การนำหลักสูตรไปใช้หรือการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย การจัดทำวัสดุหลักสูตรต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้ใช้หลักสูตรสามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การผลิตและการใช้สื่อการสอนต่าง ๆ การเตรียมบุคลากร การบริหารหลักสูตร และการดำเนินการสอนตามหลักสูตร

3) การประเมินหลักสูตรประกอบด้วย การประเมินเอกสารหลักสูตร การประเมินการใช้หลักสูตร การประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรและการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ

ศศิธร ชันดิธรางกูร (2550 : 69-88) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรมีคำที่ต้องทำความเข้าใจให้เกิดความชัดเจน อยู่ 3 คำ ได้แก่ กระบวนการ คำว่า การพัฒนา และคำว่าหลักสูตร ซึ่งทุกคำนี้ ตามทัศนะของคนทั่วไปถือเป็นคำที่สามารถเข้าใจได้ง่าย ดังนี้

กระบวนการ หมายถึง ขั้นตอนของการดำเนินงานใดที่ต่อเนื่องกันโดยมีลำดับที่ชัดเจน

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหรือการดำเนินงานต่าง ๆ ให้ดีขึ้นกว่าเดิม

หลักสูตร หมายถึง สิ่งที่กำหนดขึ้น อันจะได้แก่กิจกรรม เนื้อหาวิชา ประสบการณ์ตลอดจนโครงการต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน

ทาบา (Taba , 1962 : 82 อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2556 : 74) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเดิมให้ดียิ่งขึ้นทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหา การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลและอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้

จากสาระเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรจากนักการศึกษาที่ได้นำเสนอมาข้างต้น สรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรมี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นหรือเป็นการปรับปรุงหลักสูตร และ 2) การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ใช้แทนหลักสูตรเดิม

4. ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร

การดำเนินงานใด ๆ ก็ตามจำเป็นต้องมีขั้นตอนการทำงาน การพัฒนาหลักสูตรก็เช่นเดียวกันถ้าต้องการให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดีและมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่จัดลำดับขั้นตอนการดำเนินงานไว้ต่อเนื่องกันอย่างมีระเบียบแบบแผน มีเหตุผลและมีความเป็นไปได้ มีนักการศึกษาได้เสนอกระบวนการ พัฒนาหลักสูตรไว้ ดังนี้

ทาบา (Taba, 1962 อ้างถึงใน วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554 : 49 - 53) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนตามความเชื่อที่ว่าผู้เรียนมีพื้นฐานแตกต่างกัน โดยได้กำหนดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1) วินิจฉัยความต้องการ : สำรวจสภาพปัญหา ความต้องการ จำเป็นต่าง ๆ ของสังคมและผู้เรียน

2) กำหนดจุดมุ่งหมาย : หลังจากได้วินิจฉัยความต้องการของสังคมและผู้เรียนแล้วจะกำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้ชัดเจน

3) คัดเลือกเนื้อหาสาระ : จุดมุ่งหมายที่กำหนด แล้วจะช่วยในการเลือกเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย วย ความสามารถผู้เรียน โดยเนื้อหาต้องมีความเชื่อถือได้สำคัญต่อการเรียนรู้

4) จัดเนื้อหาสาระ : เนื้อหาสาระที่เลือกได้ยังต้องจัดโดยคำนึงถึงความต่อเนื่องและความยากง่ายของเนื้อหา วุฒิภาวะ ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน

5) คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ : ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

6) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ : ประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดโดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระและความต่อเนื่อง

7) กำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล : ตัดสินใจว่าจะต้องประเมินอะไรเพื่อตรวจสอบผลว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดด้วยว่าจะใช้วิธีการประเมินผลอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร

รอล์ฟไทเลอร์ (อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2556 : 77- 80) ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

1) การกำหนดจุดมุ่งหมาย ต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานจากแหล่งต่าง ๆ 3 แหล่ง ประกอบด้วย แหล่งข้อมูลด้านเนื้อหาวิชา แหล่งข้อมูลทางสังคม และแหล่งข้อมูลด้านตัวผู้เรียน แล้วนำข้อมูลนั้นมาประมวลเข้าด้วยกันจนเป็นจุดมุ่งหมายกว้าง ๆ ของหลักสูตร แล้วกลั่นกรองออกมาให้ชัดเจนหรือแท้จริงในการพัฒนาหลักสูตร

2) การเลือกและจัดประสบการณ์เรียนรู้ มีการพิจารณาเลือกประสบการณ์เรียนรู้ไว้ดังนี้

2.1) ผู้เรียนควรมีโอกาสฝึกพฤติกรรมและเรียนรู้เนื้อหาตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย

2.2) กิจกรรมและประสบการณ์นั้นควรจะทำให้ผู้เรียนพึงพอใจที่จะปฏิบัติตามพฤติกรรมที่ได้ระบุไว้

2.3) กิจกรรมและประสบการณ์นั้นควรอยู่ในขอบข่ายความพอใจที่พึงปฏิบัติได้

2.4) กิจกรรมและประสบการณ์หลาย ๆ ด้านของการเรียนรู้อาจนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงข้อเดียว

2.5) กิจกรรมและประสบการณ์เรียนรู้เพียงหนึ่งอย่างอาจตอบสนองจุดมุ่งหมายหลายข้อ

นอกจากนี้ ยังต้องพิจารณาการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้สัมพันธ์กับเวลา เนื้อหา ความต่อเนื่อง การจัดช่วงลำดับ การบูรณาการด้วย

3) การประเมินผล เพื่อตรวจสอบว่าการจัดการเรียนการสอนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ สมควรปรับแก้ไขส่วนใด

ธำรง บัวศรี (2542 : 152) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้
ดังนี้

- 1) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
- 2) กำหนดจุดมุ่งหมาย
- 3) กำหนดโครงสร้างของหลักสูตร
- 4) กำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร
- 5) เลือกเนื้อหา
- 6) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้
- 7) กำหนดประสบการณ์การเรียนรู้

สงัด อุทรานันท์ (2532 : 38-43) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 7 ขั้นตอน
ดังนี้

1) การกำหนดข้อมูลพื้นฐาน เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและเป็น
ขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาความต้องการของสังคมและ
ผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้อาจจัดหลักสูตรให้สนองกับความต้องการและสามารถแก้ไขปัญหา
ต่างๆ ได้ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร คือข้อมูลทางด้านประวัติและปรัชญาการศึกษาข้อมูล
เกี่ยวกับผู้เรียน และทฤษฎีการเรียนรู้ข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรม และข้อมูลเกี่ยวกับ
ธรรมชาติของเนื้อหา

2) การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่กระทำหลังจากได้
วิเคราะห์และได้ทราบถึงสภาพปัญหาตลอดจนความต้องการต่าง ๆ การกำหนดจุดมุ่งหมายของ
หลักสูตรนั้นเป็นการมุ่งแก้ปัญหาและสนองความต้องการที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล

3) การคัดเลือกจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ที่นำมาจัดไว้ใน
หลักสูตรจะต้องผ่านการพิจารณากลับกรองถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดหมายของ
หลักสูตรที่กำหนดไว้

4) การกำหนดมาตรการวัดและประเมินผล ขั้นนี้มุ่งที่จะหาเกณฑ์มาตรฐาน
เพื่อใช้ในการวัดและประเมินผลว่าจะวัดและประเมินอะไรบ้างจึงสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือ
จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

5) การทดลองใช้หลักสูตร ขั้นตอนนี้มุ่งศึกษาหาจุดอ่อนหรือข้อบกพร่อง
ต่างๆ ของหลักสูตรหลังจากได้มีการร่างหลักสูตรเสร็จแล้ว ทั้งนี้เพื่อหาวิธีการแก้ไขปรับปรุง
หลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น

6) การประเมินผลการใช้หลักสูตร หลังจากได้มีการร่างหลักสูตรหรือได้
ทำการทดลองใช้หลักสูตรแล้วก็ควรที่จะประเมินผลการใช้ว่าเป็นอย่างไร มีส่วนไหนที่ควร
ปรับปรุงให้เหมาะสมก่อนนำ ออกไปใช้จริง ๆ ต่อไป

7) การปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ หลังจากที่ได้มีการตรวจสอบและประเมินผลเบื้องต้นแล้วหากพบว่าหลักสูตรมีข้อบกพร่องจะต้องปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องหรือเหมาะสมก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ในสถานการณ์จริง ทั้งนี้เพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 1) ได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรไว้ 3 ระบบ คือ

- 1) ระบบการร่างหลักสูตร
    - 1.1) สิ่งกำหนดหลักสูตร วิชาการ สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง
    - 1.2) รูปแบบหลักสูตร หลักการ โครงสร้างองค์ประกอบของหลักสูตร วัตถุประสงค์เนื้อหา ประสบการณ์เรียน และการประเมินผล
    - 1.3) ตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญ การสัมมนาทดลองนำร่อง การวิจัย
    - 1.4) ปรับแก้ก่อนใช้โดยคณะกรรมการ
  - 2) ระบบการใช้หลักสูตร
    - 2.1) การอนุมัติหลักสูตร หน่วยงาน กระทรวง
    - 2.2) วางแผนการใช้หลักสูตร ประชาสัมพันธ์หลักสูตร เตรียมความพร้อมของบุคลากร งบประมาณ วัสดุหลักสูตร บริการสนับสนุน อาคารสถานที่ ระบบบริหารการฝึกอบรมทางวิชาการและการติดตามผลการใช้หลักสูตร
    - 2.3) การบริหารหลักสูตร การดำเนินการตามแผน กิจกรรมการเรียนการสอน การจัดทำรายงาน แผนการสอน คู่มือผู้เรียน ความพร้อมของผู้เรียน ความพร้อมของผู้สอน และการประเมินผลการเรียน
  - 3) ระบบการประเมินผล
    - 3.1) วางแผนการประเมิน ประเมินย่อย ประเมินรวบยอด ระบบหลักสูตร ระบบบริหาร และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
    - 3.2) การเก็บข้อมูล
    - 3.3) การวิเคราะห์ข้อมูล
    - 3.4) รายงานข้อมูล
- กรมวิชาการ (2536 : 11) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรว่าการปรับปรุงหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบันนี้ได้กระทำกันอย่างละเอียดรอบคอบ ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ดีสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและสภาพของสังคม เศรษฐกิจการเมืองและการปกครอง ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรนั้นมีดังนี้ คือ
- 1) ศึกษา สำรวจปัญหา สังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง
  - 2) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยหลักสูตรและสภาพการใช้หลักสูตรในปัจจุบัน

- 3) ศึกษาแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรและกำหนดรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร
- 4) ยกร่างหลักการจุดหมาย โครงสร้าง แนวดำเนินการตลอดหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร
- 5) กำหนดจุดประสงค์และรายละเอียดของกลุ่มวิชาและรายวิชา
- 6) กำหนดระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมิน
- 7) จัดทำเอกสารประกอบการใช้หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
- 8) ทดลองและประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ปรับปรุงแก้ไขจากผลการทดลอง
- 9) ประกาศใช้หลักสูตร
- 10) ติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร

จากสาระเกี่ยวกับขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรจากนักการศึกษาที่ได้นำเสนอมาข้างต้นสรุปได้ว่าขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรมีดังนี้ 1) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อให้ทราบสภาพที่ใช้ในปัจจุบัน 2) ศึกษาแนวคิดและกำหนดรูปแบบ 3) กำหนดจุดมุ่งหมาย โครงสร้าง องค์ประกอบ 4) การจัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย 5) การตรวจสอบคุณภาพหรือทดลองใช้หลักสูตร 6) การวัดและประเมินผลการใช้หลักสูตร

5. ปัญหาและแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตร

ณัชชา พระปฐมนาวิ (2557. ออนไลน์) ได้กล่าวถึงปัญหาและแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

5.1 ปัญหาของการพัฒนาหลักสูตร คือ ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นปัญหาอันเกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันสร้างหลักสูตร และร่วมกันนำหลักสูตรไปใช้ มีดังนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน

5.1.1 ขาดการประสานงานหน้าที่ที่ตระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร

5.1.2 ผู้บริหารระดับต่าง ๆ เห็นว่าหลักสูตรเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยเฉพาะ

5.1.3 ปัญหาการไม่เปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนของครูตามแนวทางของหลักสูตร

5.1.4 ปัญหาการเผยแพร่หลักสูตร การสื่อสารทำความเข้าใจในหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นใหม่

5.2 แนวโน้มของการพัฒนาหลักสูตร อาจพิจารณาได้จากผลการศึกษาวิจัย และข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ที่นำมาใช้การพัฒนาหลักสูตร สรุปว่าแนวโน้มของหลักสูตร มีดังนี้

5.2.1 การศึกษาในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ความเจริญก้าวหน้าของวิดิทัศน์สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอนได้ วิดิโอเทป คาสเซต และดีวีดีสามารถนำมาสอนได้ทั้งในห้องเรียน ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้และที่บ้านของนักเรียน วิดิโอทัศน์มีความสะดวกที่นำมาเรียนได้ตลอดเวลา ซึ่งจะช่วยให้พลาดบทเรียนไปได้ จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสามารถที่จะพิมพ์วิดิทัศน์หรือภาพจากจอในรูปของภาพถ่าย ตาราง กราฟ หรือรูปภาพในแบบต่าง ๆ ลงในกระดาษสำหรับศึกษาต่อได้ ความรู้ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์นี้ยังสามารถจัดเก็บไว้ในสถานที่ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้โดยผ่านระบบเครือข่าย ใคร ๆ ก็สามารถเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศและสามารถใช้ประโยชน์ได้

5.2.2 การรู้ใช้เทคโนโลยี โรงเรียนปัจจุบันเห็นความสำคัญในวิวัฒนาการใช้เทคโนโลยี จึงได้ให้การศึกษากับบุคลากรเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์ เลเซอร์และหุ่นยนต์ การเรียนรู้คอมพิวเตอร์ เป็นทักษะพื้นฐานเพิ่มขึ้นจากทักษะการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็นหรือที่รู้จักกันว่า 3Rs

5.2.3 การเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวโน้มการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นความจำเป็นกับสังคมสมัยใหม่อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความรู้ที่มีมากมาย การเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจที่มีผลต่อประชาชนในการประกอบอาชีพที่ปรับเปลี่ยนไปสู่การพัฒนาใหม่ที่มีผลต่อเป้าหมายของบุคคลและสังคม การศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตไม่ใช่เป็นเพียงการศึกษาในโรงเรียนเท่านั้น การศึกษาผู้ใหญ่จึงถูกคาดหวังเพิ่มขึ้นในปีคริสต์ศตวรรษที่ 1990s

5.2.4 การศึกษานานาชาติ สังคมอเมริกันถือว่าได้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาได้มาจากประเทศต่าง ๆ และได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหมู่บ้านโลก(Global village) กล่าวถึงมาตรฐานของการดำรงชีวิตและเศรษฐกิจของชาติ (อเมริกา) มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในที่อื่น ๆ ของโลก

5.2.5 สิ่งแวดล้อมศึกษา ผลจากปัญหาต่างๆ นำไปสู่ความต้องการความรู้และโปรแกรมใหม่ในสาขาวิชานิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อมศึกษา ถึงแม้ว่าเดิมที่มีวิชาที่เกี่ยวข้องคือธรณีวิทยา ชีววิทยา ภูมิศาสตร์ แต่ความต้องการความรู้ที่มีความหมายและมีความสัมพันธ์กับการแก้ปัญหาชีวิตและความเป็นอยู่ของมวลมนุษย์ในยามคับขันหรือช่วงเวลาเร่งด่วน

5.2.6 การศึกษาเกี่ยวกับนิวเคลียร์ การใช้พลังงานนิวเคลียร์ในทางสันติ ได้แก่ โรงไฟฟ้า การใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ การบำบัดด้วยการฉายรังสี ความรู้เรื่องพลังงานนิวเคลียร์มีความจำเป็นว่าพลังงานดังกล่าวนี้มีผลกระทบต่ออากาศ อาหารอย่างไรกรณีที่มีการรั่วไหลจะมีผลกระทบต่อในขอบเขตห่างไกลเพียงใด และความเข้มข้นของรังสีที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ที่อยู่ใกล้และไกลออกไปนับพันไมล์ ดังนั้นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเกี่ยวกับนิวเคลียร์ถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรโลกศึกษา

5.2.7 สุขศึกษาและการดูแลสุขภาพกาย แนวโน้มเกี่ยวกับสุขภาพของประชากรชาวอเมริกันจะต้องได้รับความรู้จากหลักสูตรใหม่ๆ ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ นักการศึกษา นำประเด็นเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันบกพร่องที่รู้จักกันในชื่อว่า AIDS นำมาให้ความรู้กับผู้เรียน บรรจุเป็นเรื่องหนึ่งในหลักสูตร

5.2.8 การศึกษาต่างดาว สังคมอเมริกัน หลังสงครามโลกครั้งที่สอง มีชาวต่างดาวเข้ามาอาศัยอยู่จำนวนมาก นัยสำคัญของคนต่างดาวจำนวนมาก มาจากครอบครัวที่เรียกว่า ยากจน เด็กที่มาจากประเทศต่างๆ จะถูกตีตราว่า ด้อยความสามารถในการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้คนต่างดาวที่เข้ามาใหม่ นักการศึกษาให้คำแนะนำว่าโรงเรียนควรได้จัดหลักสูตรสองภาษา หลักสูตรพหุวัฒนธรรมจะช่วยให้เด็กต่างดาวได้เรียนรู้และอยู่ในสังคมใหม่ได้ดียิ่งขึ้น

5.2.9 ภูมิศาสตร์ย้อนกลับ การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นผลมาจากการตีพิมพ์หนังสือชื่อ Nation at Risk ในปี ค.ศ.1983 เด็กอเมริกันจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับโลกรอบตัว รวมถึงภูมิศาสตร์พื้นฐาน มีการทบทวนสาระสำคัญทางภูมิศาสตร์ อาทิ เรื่อง back to basic, การเรียนรู้วัฒนธรรม นิเวศวิทยาศึกษา และโลกศึกษา เรื่องราวต่าง ๆ ที่ศึกษาเล่าเรียนจะเป็นพลังขับเคลื่อนให้รู้จักกับบทบาทของตนเองเพิ่มยิ่งขึ้น

5.2.10 การศึกษาช่วงเกรดกลาง ผู้เรียนที่อายุระหว่าง 10-15 ปี ซึ่งเป็นวัยที่เปลี่ยนแปลงความเจริญเติบโตและพัฒนาการอย่างรวดเร็ว การศึกษาที่จัดให้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ ก่อนจะเป็นวัยรุ่น และวัยรุ่นตอนต้น เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนมัธยม โรงเรียนเกรดกลางมุ่งให้ความสำคัญกับการเรียนรู้สังคมหรือสังคมประกิต ไม่เน้นวิชาการ แต่ให้ความสำคัญกับ Intramural Sport แต่ไม่เน้น Interscholastic Sport ถึงว่าโรงเรียนเกรดกลางจะมีอยู่โดยทั่วไป แต่หลักสูตรใหม่ที่เหมาะสมกับกลุ่มเด็กดังกล่าวนี้จำเป็นต้องพัฒนาขึ้น การพัฒนาหลักสูตรผู้สอนจะต้องเปลี่ยนโปรแกรมการพัฒนาครูจะต้องมีความแตกต่างจากครูประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในอนาคตสถาบันการผลิตครูจะต้องมุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะที่จำเป็นสำหรับการสอนโรงเรียนเกรดกลาง

5.2.11 การศึกษาสำคัญกับผู้สูงอายุ สังคมปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นักการศึกษามีความเชื่อว่าโรงเรียนจะต้องสอนให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาและความคาดหวังของผู้สูงอายุ และช่วยให้มีความรักต่อผู้สูงอายุ (ทั้งพ่อแม่และปู่ย่าตายาย) ในโรงเรียนจะต้องประสมประสานผู้สูงอายุทั้งผู้ที่มีความประสงค์จะเกษียณอายุและผู้เกษียณอายุจากงานประจำมาช่วยงานในโรงเรียนในรูปแบบ อาสาสมัคร ผู้ช่วยสอนและแหล่งทรัพยากรบุคคลในการเรียนรู้

5.2.12 ธุรกิจการศึกษา โรงเรียนหรือสถานศึกษารูปแบบต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ทั้งในรูปแบบของเอกชนและหน่วยงานที่ตั้งขึ้นเฉพาะกิจ อาทิ สถานเลี้ยงเด็ก ศูนย์รับเลี้ยงเด็กช่วงกลางวันและช่วงหลังเลิกเรียน ศูนย์กีฬาและโคชเอกชน ศูนย์ติวเตอร์แฟรนไชส์

วิทยาลัยเอกชนเพื่อให้บริการแนะแนว (ในการเลือกมหาวิทยาลัย) สถาบันติวเตอร์ สอบ SAT และการทดสอบเพื่อขอรับในรับรองประกอบวิชาชีพ ทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นการศึกษาเข้าสู่ตลาดการค้าที่มีการเก็บค่าธรรมเนียมในการศึกษาจากผู้เรียนโดยตรง

5.2.13 การศึกษาเพื่ออนาคต จากงานเขียนของทอฟเลอร์ ที่กล่าวถึงอนาคตว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไม่สามารถที่กำหนดขอบข่ายของการเปลี่ยนแปลงได้เลยนั้น จึงนำมาเป็นหลักการของความมุ่งหมายการศึกษา ที่จะต้องเพิ่มขีดความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนเพื่อที่ผู้เรียนแต่ละคนสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่อง

จากสาระเกี่ยวกับแนวโน้มของการพัฒนาหลักสูตร จากที่ได้นำเสนอมาข้างต้น สรุปได้ว่า แนวโน้มของการพัฒนาหลักสูตร อาจพิจารณาได้จากผลการศึกษาวิจัย และข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ที่นำมาใช้การพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

- 1) การศึกษาในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์
- 2) การรู้ใช้เทคโนโลยี
- 3) การเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 4) การศึกษานานาชาติ
- 5) สิ่งแวดล้อมศึกษา
- 6) การศึกษาเกี่ยวกับนิวเคลียร์
- 7) สุขศึกษาและการดูแลสุขภาพกาย
- 8) การศึกษาต่างดาว
- 9) ภูมิศาสตร์ย้อนกลับ
- 10) การศึกษาช่วงเกรดกลาง
- 11) การศึกษาสำคัญกับผู้สูงอายุ
- 12) ธุรกิจการศึกษา
- 13) การศึกษาเพื่ออนาคต

แนวคิดเกี่ยวกับแบบจำลอง (Model)

นักวิชาการได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายของแบบจำลองหรือรูปแบบ ไว้ดังนี้

วาโร เฟ็งสวัสต์ (2553) ได้อธิบายเกี่ยวกับแบบจำลองหรือ Model ไว้ว่าเป็นคำภาษาอังกฤษที่มีบทบาทในการทำวิจัย และวิทยานิพนธ์ของศึกษาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจจะใช้คำว่า รูปแบบ ต้นแบบ แบบแผน แบบจำลอง เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการอธิบายของ รัตนะ บัวสนธ์ (รัตนะ บัวสนธ์, 2552 : 124 อ้างถึงใน วาโร เฟ็งสวัสต์, 2553 : 2-3. ซึ่งกล่าวถึงแบบจำลองว่า หมายถึง

1) แผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริง ในความหมายนี้ มักจะเรียกทับศัพท์ในภาษาไทยว่า “โมเดล” ได้แก่ โมเดลบ้าน โมเดลรถยนต์ โมเดลเสื้อ เป็นต้น

2) แบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือสมการทางคณิตศาสตร์ที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “Mathematical Model”

3) แผนภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บางทีเรียกกันว่าภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

มหศักดิ์ เกตุจำ (ม.ป.ป.) ได้อธิบายว่า แบบจำลองเป็นเครื่องมือที่ใช้แทนการสื่อสารด้วยข้อความหรือคำพูด ช่วยให้การสื่อสารระหว่างกลุ่มบุคคล มีความถูกต้องตรงกัน แบบจำลองประกอบด้วยรูปภาพสัญลักษณ์แสดงให้เห็นการทำงานของระบบ หรือแสดงให้เห็นหน้าที่ของระบบ โครงสร้าง และส่วนประกอบต่าง ๆ

จากการอธิบายความหมายของแบบจำลอง ดังกล่าว สรุปได้ว่า แบบจำลองหมายถึงภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้แทนการสื่อสารด้วยข้อความ แสดงให้เห็นถึงโครงสร้าง หน้าที่ของระบบให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ซึ่งในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัย “ร่าง” แนวทางการพัฒนากระบวนการพัฒนาหลักสูตร ด้านการดำเนินการ โดยนำเสนอในลักษณะของแบบจำลองที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิแบบขั้นบันได เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย มากกว่าข้อความอธิบายทั้งหมด

การตรวจสอบโดยวิธีสัมมนากลุ่มอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship Seminar)

1. ความหมายของการสัมมนา

นิรันดร์ จุลทรัพย์ (2547 : 269) กล่าวว่า คำว่า “สัมมนา” เป็นศัพท์บัญญัติทางวิชาการ (Technical Term) ที่คณะกรรมการบัญญัติศัพท์ทางการศึกษาได้บัญญัติขึ้นเพื่อใช้แทนศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Seminar” มาจากคำสมาสระหว่างคำว่า สัม(ร่วม)+มน(ใจ) แปลตามรูปศัพท์ว่าร่วมใจ ซึ่งเป็นคำศัพท์บัญญัติที่มีลักษณะดีมากคือมีเสียงไพเราะ น่าฟังและมีลักษณะใกล้เคียงกับศัพท์ที่ใช้ในภาษาอังกฤษ มากทั้งด้านเสียงและความหมาย จึงทำให้คำว่า “สัมมนา” เป็นคำที่คนทั่วไปรู้จักและเข้าใจอย่างแพร่หลายในเวลาอันรวดเร็ว

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของการสัมมนา ว่าหมายถึง การประชุมแบบหนึ่ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และหาข้อสรุปหรือข้อเสนอแนะในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผลสรุปที่ได้ถือว่าเป็นเพียงข้อเสนอแนะ ผู้เกี่ยวข้องจะนำไปปฏิบัติตามหรือไม่ก็ได้ เช่น สัมมนาการศึกษาประชาบาล.

สิริน วิวัฒน์เจริญพงศ์ (2560) ได้อธิบายของการสัมมนา หมายถึง การประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็น เพื่อหาข้อสรุปในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผลของการสัมมนาถือว่าเป็นเพียงข้อเสนอแนะ ผู้ที่เกี่ยวข้องจะนำไปปฏิบัติตามหรือไม่ก็ได้

2. วัตถุประสงค์ของการสัมมนา

สมพร มั่นตะสูตร (2525, 2) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการสัมมนาดังนี้

2.1 เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์แก่สัมมนาสมาชิก

2.2 เพื่อให้สัมมนาสมาชิกได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ความรู้ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง

2.3 เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความเห็นของสัมมนาสมาชิกส่วนใหญ่

2.4 เพื่อการตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายในการปฏิบัติบางประการ มีนักการศึกษาได้อธิบายการตรวจสอบโดยวิธีสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ ไว้ดังนี้

3. รูปแบบของการจัดสัมมนา

3.1 การบรรยาย (Lecture of speech) : โดยมีวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้

3.2 การอภิปรายทั่วไป (Forum) : โดยมีวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้นำกระทู้ถาม หรือเปิดประเด็นศึกษาแลกเปลี่ยน และตอบคำถามในประเด็นหลัก

3.3 การอภิปรายแบบกลุ่มย่อย (Group Discussion) : โดยทุกคนในกลุ่ม (มักจะจำนวนไม่มาก) มีสิทธิ์เปิดประเด็นหรือตั้งกระทู้ถาม และร่วมกันตอบคำถามในหัวข้อที่ตั้งขึ้นมา

3.4 การปฏิบัติการ (Workshop) : มีการให้ผู้ร่วมเข้าสัมมนาได้ทดลองปฏิบัติจริงตามหัวข้อที่ได้จัดขึ้น

3.5 การสาธิต (Demonstration) : มีการแสดงการปฏิบัติจริงให้ผู้เข้าร่วมได้ชม

3.6 การพบปะสนทนา (Session) : เป็นการเปิดกว้างในการแลกเปลี่ยนโดยเป็นหัวข้อย่อย ๆ ต่าง ๆ ไม่จำกัดที่อยู่ในหัวข้อหลัก

3.7 การระดมความคิด (Brainstorming) : เป็นการรวมกลุ่มผู้มีความรู้ ความเห็น ต่าง ๆ ช่วยกันสรุปประเด็นปัญหาที่ตั้งขึ้น

3.8 การศึกษานอกสถานที่ หรือการดูงาน (Observe activities, Visit) : เป็นการไปดูสถานที่ปฏิบัติงาน หรือแบบจำลองตัวอย่าง เพื่อเห็นกระบวนการหรือรูปแบบต่าง ๆ โดยอาจมีผู้นำเป็นผู้ถ่ายทอดอธิบาย หรือเจ้าของสถานที่นั้น ๆ เป็นผู้ถ่ายทอดอธิบาย

4. ขั้นตอนของการจัดสัมมนา

การจัดสัมมนาเป็นกระบวนการของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สามารถตรวจสอบและประเมินผลได้ทุกขั้นตอน ซึ่งการดำเนินการการจัดสัมมนาแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

4.1 การเตรียมการก่อนการสัมมนา ในการเตรียมการก่อนการสัมมนาต้องอาศัยบุคคลหลายฝ่ายมาทำงานร่วมกัน ดังนั้นการเตรียมงานไว้ล่วงหน้า จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้การ

ดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยภายในเวลาที่กำหนดไว้ โดยมีขั้นตอนในการจัดเตรียมงานสัมมนา ดังต่อไปนี้

4.1.1 สํารวจประเด็นปัญหาและความต้องการในการสัมมนา โดยพิจารณาจากปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการทำงาน หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน ความต้องการของบุคลากร โดยรวบรวมข้อมูลจากแบบสำรวจความคิดเห็น แบบสอบถาม หรือแบบสัมภาษณ์ ใช้การสัมมนาช่วยให้บุคลากรในหน่วยงานเข้าใจ นโยบายของหน่วยงานและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

4.1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดสัมมนา เพื่อทำหน้าที่ หาหัวข้อเรื่องที่จะใช้ในการสัมมนา โดยการรวบรวม แยกแยะในประเด็นปัญหาต่าง ๆ พิจารณาคูคณหรือผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมการสัมมนา พิจารณาแผนและจัดเตรียมขั้นตอนในการดำเนินการวิธีการประเมินผล การสรุปผลของการสัมมนา พิจารณาปัญหาอื่น ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในขั้นการเตรียมงาน ขั้นตอนการสัมมนา และขั้นหลังการดำเนินการสัมมนา และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสม

4.1.3 ขั้นดำเนินงานเตรียมการจัดสัมมนา เมื่อเราทราบประเด็นปัญหาและตัดสินใจที่จะจัดสัมมนาแล้ว ควรเตรียมการจัดสัมมนา โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ ติดต่อเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ผู้เข้าร่วมสัมมนา ทาบทามวิทยากรด้วยวาจาเป็นการส่วนตัวก่อน แล้วทำหนังสือเชิญวิทยากรและขออนุญาตผู้บังคับบัญชาของวิทยากรพร้อมทั้งส่งกำหนดการ และประสานการเดินทางเพื่ออำนวยความสะดวก เชิญเข้าร่วมสัมมนา ในด้านการเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ ควรติดต่อขอใช้ห้องสัมมนา พร้อมทั้งยานพาหนะในการเดินทาง วางแผนการใช้ห้องและการจัดห้องสัมมนา จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการสัมมนา เช่นป้ายชื่อวิทยากร ผู้เข้าร่วมสัมมนา และเตรียมการลงทะเบียน โดยจัดเตรียมแฟ้มรายชื่อเพื่อความสะดวกในการลงทะเบียน การแจกเอกสาร มีการเตรียมเอกสารแจกผู้เข้าร่วมสัมมนา ควรใส่แฟ้มให้เรียบร้อย

4.2. การดำเนินการระหว่างการสัมมนาเมื่อถึงกำหนดวันจัดสัมมนาควรดำเนินการดังนี้

4.2.1 การต้อนรับผู้เข้าร่วมสัมมนา ประธานในพิธี แขกผู้มีเกียรติ วิทยากร และผู้เข้าร่วมสังเกตการณ์

4.2.2 การลงทะเบียนผู้เข้าร่วมสัมมนา ทุกคนต้องเซ็นชื่อในบัญชีรายชื่อที่จัดเตรียมไว้พร้อมรับเอกสารประกอบการสัมมนา

4.2.3 พิธีเปิดการสัมมนา ประธานคณะกรรมการดำเนินการจัดสัมมนา จะเป็นผู้กล่าวรายงานความเป็นมา เพื่อให้ประธานทราบ

4.2.4 การดำเนินการสัมมนา เพื่อร่วมกันถกปัญหา เสนอข้อคิดเห็น โดยมีวิทยากรทำหน้าที่ดำเนินการและสรุปผลของการสัมมนา

4.3 การดำเนินการหลังการสัมมนา นับเป็นขั้นตอนประเมินผล รายงานผล และติดตามผลการสัมมนา เมื่อการสัมมนาสิ้นสุดลง โดยดำเนินการ ดังนี้

4.3.1 วิเคราะห์การประเมินผลการสัมมนา

4.3.2 รายงานผลการสัมมนาต่อผู้บังคับบัญชา ว่าการจัดสัมมนาบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด มีปัญหา อุปสรรคอะไรบ้าง มีข้อเสนอแนะและวิธีการแก้ไขอย่างไร

4.3.3 ทำหนังสือแจ้งผลการสัมมนาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.3.4 ดำเนินการเกี่ยวกับงบประมาณค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ผู้จัดการสัมมนาต้องดำเนินการให้เรียบร้อย เช่น ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม ค่าวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดสัมมนา

4.3.5 ติดตามผลและวิเคราะห์การติดตามผลการสัมมนา ภายหลังจากที่ผู้เข้าร่วมการสัมมนาได้กลับไปปฏิบัติงานในหน่วยงานระยะหนึ่ง ว่าได้นำความรู้และประสบการณ์จากการสัมมนาไปใช้ปรับปรุงงานในหน้าที่ได้ผลเพียงใด และต้องนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ดูว่าสิ่งใดที่เป็นประโยชน์ และสิ่งใดที่ควรแก้ไข เพื่อให้การสัมมนาครั้งต่อไปได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

5. การสัมมนากลุ่มอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ

มีผู้อธิบายเกี่ยวกับการสัมมนากลุ่มอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ ไว้ดังนี้

หนังสือ วิรัชชัย (2538 : 36) ได้อธิบายว่า การสัมมนากลุ่มอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ เป็นเทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพที่นิยมใช้ โดยเป็นการผสมผสานกันโดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพประกอบกัน โดยเป็นการการจัดสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ หลังจากเสร็จสิ้นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อนำผลการวิจัยมาตรวจสอบความถูกต้อง หรือแสวงหาแนวทางปฏิบัติต่อไปโดยคณะผู้เชี่ยวชาญที่เลือกสรรแล้ว

ทวิตักดิ์ อ่ำลา (2551 : 82) ได้อธิบายเกี่ยวกับการตรวจสอบโดยวิธีสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ ว่า เป็นแนวคิดในการวิจัยโดยใช้วิธีในการประเมินด้วยผู้เชี่ยวชาญนั้น เป็นแนวคิดของไอส์เนอร์ (Eisner) ที่พัฒนาแนวคิดนี้ขึ้นมา เป็นรูปแบบที่แตกต่างไปจากการประเมินอื่น ๆ มีลักษณะดังนี้

1) เป็นรูปแบบที่มีได้เน้นสัมฤทธิ์ผลของวัตถุประสงค์ตามรูปแบบการประเมินแบบอิงเป้าหมาย (Goal-Based Model) การตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องตามรูปแบบการประเมินแบบสนองตอบ (Responsive Model) หรือการรับกระบวนการตัดสินใจตามรูปแบบอิงการตัดสินใจ (Decision Making Model) อย่างไม่อย่างหนึ่ง แต่การประเมินโดยผู้หรือผู้เชี่ยวชาญจะเน้นการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่ถูกนำขึ้นมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือกับกระบวนการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ตาม

วิจารณ์งานของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน

2) เป็นรูปแบบการประเมินผลที่เน้นความเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่ประเมินโดยพัฒนาจากการวิจารณ์งานศิลปะ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากในการวัดคุณค่าไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ ได้ นอกจากการใช้วิจารณ์งานของผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น ต่อมาได้มีการนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาระดับสูงในสาขาเฉพาะที่ต้องอาศัยผู้รู้ ผู้เล่นในเรื่องนั้นจริง ๆ มาเป็นผู้ประเมิน รูปแบบนี้จึงเป็นที่นิยมในการนำมาใช้ประเมินผลในวงการศึกษาที่ต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะทางสูง

3) เป็นรูปแบบการประเมิน ที่ใช้ตัวบุคคลผู้เชี่ยวชาญนั่นเองเป็นเครื่องมือการประเมิน โดยเน้นความเชื่อถือว่าผู้เชี่ยวชาญนั้นจะเที่ยงธรรมและมีวิจารณ์งานที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้น จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญการของผู้เชี่ยวชาญ

4) เป็นรูปแบบที่มีความยืดหยุ่น ในกระบวนการทำงานของผู้ทรงเชี่ยวชาญตามอรรถยาศัยและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะพิจารณาการบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม ประมวล และวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ ทั้งนี้ การเลือกผู้เชี่ยวชาญจะเน้นที่สถานภาพทางวิชาชีพ ประสบการณ์ และการเป็นที่เชื่อถือ (High Credibility) ของวิชาชีพนั้นเป็นสำคัญ

จากสาระการจัดสัมมนา และการตรวจสอบโดยวิธีสัมมนา กลุ่มอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ สรุปได้ว่า การจัดสัมมนาเป็นกระบวนการของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีขั้นตอนการปฏิบัติที่ต่อเนื่อง ตรวจสอบประเมินผลได้ทุกขั้นตอน มีการดำเนินการแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมการก่อนการสัมมนา 2) การดำเนินการระหว่างการสัมมนา 3) การดำเนินการหลังการสัมมนา และการจัดสัมมนา กลุ่มอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ เป็นการประเมินทางการศึกษาที่อาศัยผู้เชี่ยวชาญ นิยมใช้ในระดับอุดมศึกษาและมีความเชื่อถือได้ เพราะถือว่าการตัดสินหรือการวิพากษ์วิจารณ์โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในศาสตร์สาขาหรือวิชาชีพนั้น เป็นอย่างดี เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ อาจใช้หลังจากเสร็จสิ้นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อนำผลการวิจัยมาตรวจสอบความถูกต้องหรือแสวงหาแนวทาง ซึ่งในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ “ร่าง” แนวทางการพัฒนากระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ผู้วิจัยวิเคราะห์สังเคราะห์ได้จากการศึกษา ด้วยวิธีสัมมนา กลุ่มอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาสุทัศน์ นักการเรือน (ติสุสรวาทิ) และคณะ (2558) ได้ศึกษาแนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ : ปัญหา อุปสรรค การแก้ไขและแนวทางการพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารหรืออาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอนที่แตกต่างกัน มีความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้มีประสบการณ์ในการสอนไม่เกิน 5 ปี มีความสัมพันธ์กับระดับความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติแตกต่างกันกับผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอน 10-15 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้มีประสบการณ์ในการสอน 6.10 ปี มีความสัมพันธ์กับระดับความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติแตกต่างกันกับผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอน 16 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผู้มีประสบการณ์ในการสอน 10-15 ปี ไม่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ แตกต่างกันกับผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอน 16 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้ที่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) มีลักษณะการปฏิบัติต่างจากผู้ที่ไม่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจารย์หรือผู้บริหารผู้ที่เคยมีประสบการณ์รับผิดชอบเขียนเกี่ยวกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) มีลักษณะการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติแตกต่างจากผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์รับผิดชอบเขียนเกี่ยวกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (มคอ.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศรีนวล สารนอก (2551) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานที่ 4 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6 ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานที่ 4 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ ผลการปฏิบัติ และการแก้ไขปัญหา พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ได้ปฏิบัติและไม่แน่ใจในทุกด้าน

2. ปัญหาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานที่ 4 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการจัดการ พบว่า สถานศึกษามีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีปัญหามาก

ที่สุดคือ ด้านวัสดุอุปกรณ์ รองลงมาคือ ด้านงบประมาณ และด้านการจัดการ และด้านที่มีปัญหา น้อยที่สุด คือ ด้านบุคลากร

3. การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้น พื้นฐาน มาตรฐานที่ 4 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครราชสีมา เขต 6 ที่มีผลการประเมินระดับปรับปรุง ระดับพอใช้ และระดับดี พบว่า ด้านการ ตรวจสอบผลการปฏิบัติและด้านการแก้ไขปัญหา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานที่ 4 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6 ที่มีผลการประเมินระดับปรับปรุง ระดับพอใช้ และระดับดี พบว่า มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน โดยสถานศึกษาที่มีผลการประเมินระดับปรับปรุงมี ปัญหามากกว่าสถานศึกษาที่มีผลการประเมินระดับพอใช้และระดับดี ยกเว้นด้านบุคลากร ที่มี ปัญหาไม่แตกต่างกัน

ญาริตา เพ็ชรสมฤทธิ์ (2548) ได้ศึกษาสภาพ ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ผลการวิจัย พบว่า สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ครูผู้สอนการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.57$) ยกเว้นด้านการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน อยู่ในระดับปานกลาง ($\mu=3.39$) ปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu=2.63$) ยกเว้น ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา มีปัญหาน้อย ($\mu=2.50$) ปัญหาที่พบได้แก่ ครูผู้สอน บางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดทำสาระของหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ การออกแบบ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การกำหนดรูปแบบการวัดและประเมินผล การพัฒนาระบบการส่งเสริม สนับสนุน รวมทั้งการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย (2543) ได้ศึกษาการปฏิรูปการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา : การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและแนวโน้ม เกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียนได้รับผลกระทบจากปรัชญาในการจัดการศึกษาระดับโลกในเรื่อง การเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการพัฒนาการ เรียนรู้จะพัฒนาโดยการเรียนรู้ทางไกล การเรียนแบบร่วมมือ การเรียนรู้โดยใช้อุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์ การเรียนรู้แบบนำตนเอง และการเรียนรู้อย่างมีความสุขดังนั้น จึงต้องมีกลวิธีการ ปฏิรูปการเรียนรู้อยู่ โดยการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนของครู จากการให้เป็นการ จัดการให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ตามปรัชญาข้างต้น ด้วยการใช้ประโยชน์จากแหล่งความรู้ใน ชุมชนและศักยภาพที่สถาบันมีอยู่ และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล

โดยใช้กลยุทธ์ในการจัดการปฏิรูปการเรียนรู้อาจต้องดำเนินการทั้งด้านผู้เรียน ผู้สอน ด้านวิธีการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร ด้านผู้บริหาร ด้านสภาพแวดล้อม และด้านการ

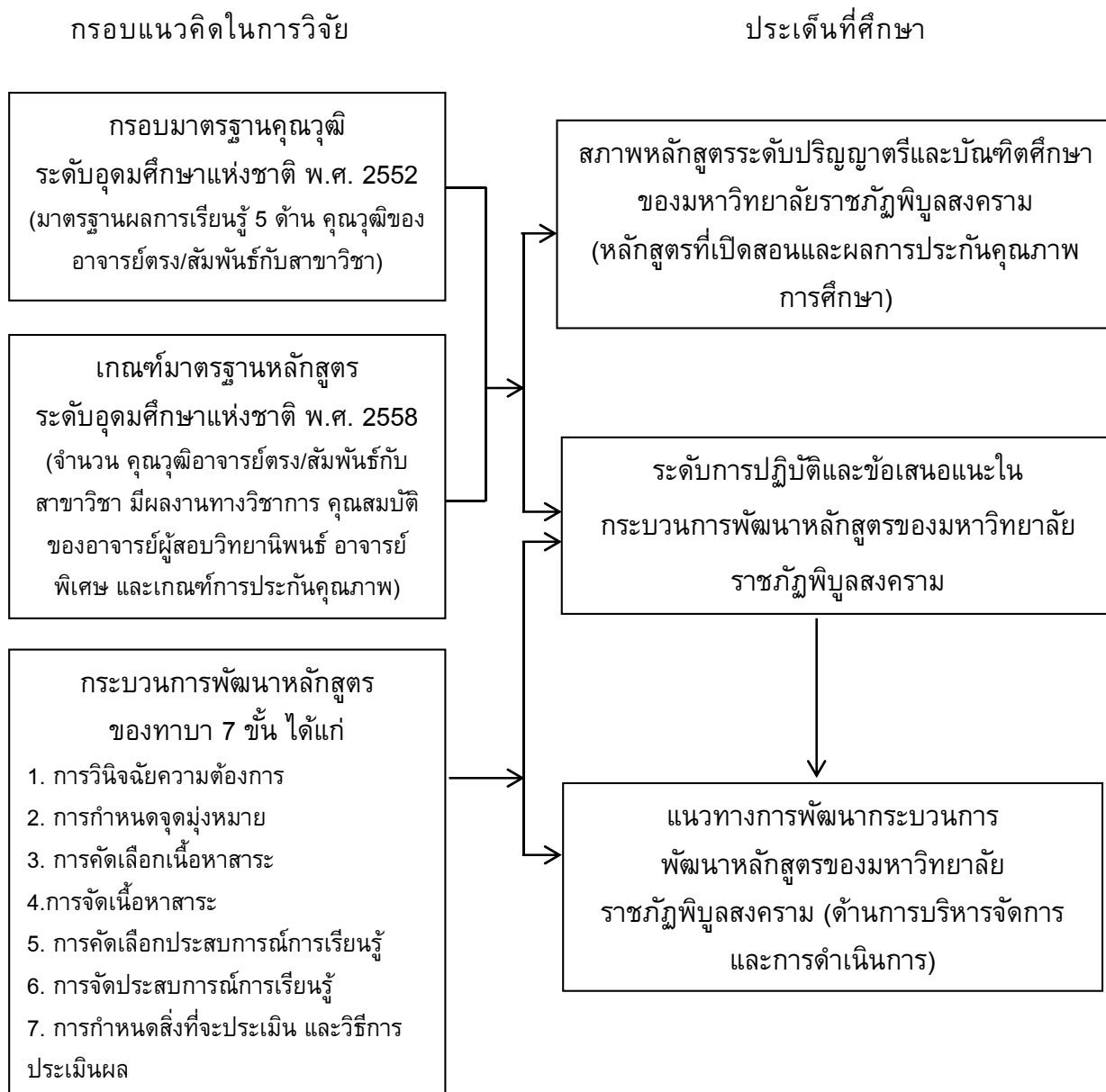
บริหารจัดการข้อเสนอแนะในระดับชาติควรกำหนดเป็นนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาที่จะปรับเปลี่ยนเป็นการเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้น เผยแพร่ความคิดกระจายไปสู่สถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ ตั้งงบประมาณสนับสนุน และจัดให้มีองค์กรระดับชาติที่มีหน้าที่เป็นคลังข้อมูลเกี่ยวกับการสอน ส่วนในระดับสถาบันจะต้องดำเนินการให้ครบทุกระบบทั้งด้านการบริหารงบประมาณและทรัพยากรด้านการปรับเปลี่ยนองค์กรให้ดำเนินการสอดคล้อง ด้านการปรับเปลี่ยนผู้เรียนให้มีบทบาทเป็นผู้แสวงหาและเรียนรู้ด้วยตนเอง และด้านการปรับเปลี่ยนผู้สอนจากการให้ทุนการสอน มีผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาและอบรมให้ความรู้ด้านการสอนธรรมชาติของผู้เรียน และหลักการสอนระดับอุดมศึกษา

ทัศนีย์ บุญเต็มและคณะ (2548) ได้ทำการศึกษาเพื่อสืบค้นองค์ความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยโดยใช้มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นกรณีศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดหลักสูตรของมหาวิทยาลัยขอนแก่นใช้ข้อมูลแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคมกับการเปลี่ยนแปลงในวงวิชาชีพ รวมทั้งข้อบังคับของหน่วยงานและความพร้อมของคณาจารย์ ขั้นตอนการร่างหรือปรับปรุงหลักสูตร ประกอบด้วย 1) การแต่งตั้งคณะกรรมการ 2) การศึกษาข้อมูล 3) การกำหนดโครงสร้างและรายละเอียดของหลักสูตร 4) วิธีการจัดทำเริ่มต้นจากการเตรียมหลักสูตรฉบับร่าง เสนอที่ประชุมพิจารณาการกำหนดรายละเอียดในองค์ประกอบของหลักสูตร จัดแบ่งบุคคลรับผิดชอบเขียนเนื้อหาวิชาหลักสูตรทุกสาขาวิชาเป็นหลักสูตรเน้นวิชาการให้นักศึกษามีความรู้ประกอบวิชาชีพโดยใช้สาขาวิชาเอกเป็นแกน ไม่มีการระบุแนวทางการใช้หลักสูตรไว้อย่างชัดเจน ปัญหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้พบว่ามีความเข้าใจที่แตกต่างและคลาดเคลื่อนบางประการในการจัดทำเอกสารหลักสูตรมหาวิทยาลัยขอนแก่นจึงควรมีข้อตกลงเกี่ยวกับคำศัพท์ที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร และมีแนวทางที่ชัดเจน เพื่อให้แต่ละสาขาวิชาสามารถพัฒนาหลักสูตรได้สอดคล้องกับปรัชญาและปณิธานของมหาวิทยาลัย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการออกแบบการวิจัยในครั้งนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนากระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 ดังแสดงภาพ 2

ภาพ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย